

Jihočeská Universita v Českých
Budějovicích

Pedagogický fakulta – katedra anglistiky

STRUKTURNÍ INTERFERENCE ANGLIČTINY PŘI PŘEKLADU DO ČEŠTINY

Knihovna JU - PF

3115172717

Vypracovala: Marta Vlčková

7. Ročník, Anglický jazyk – Španělský jazyk

Rok odevzdání práce: 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Vladislav Smolka

Tato diplomová práce se zabývá nepřesnostmi a chybami v českých překladech anglicky psané beletrie. Důraz je přitom kladen na syntaktické hledisko. Práce si všímá syntaktických rysů typických pro angličtinu, jako jsou např. kondenzory, nominalita, pevný slovosled, všeobecný podmět, předložkové vazby, trpný rod, determinanty, atd., které se v české verzi objevují pod vlivem originálu, ačkoli by charakteru češtiny odpovídala jiná forma. Práce se snaží najít možné důvody pro vznik nezdařilého překladu a zároveň nastínit jejich vhodné řešení.

This work deals with inaccuracy and errors in Czech translations of English-written fiction from the syntactical point of view. It focuses on syntactical features typical of English (e.g. condensers, nominalist, firm word order, general subject, prepositional structures, passive voice, determiners, etc.) which appear in the Czech version under the influence of the original, whereas a different solution would be more suitable for the character of the Czech language. There may be various reasons for creating a low-quality translation and this work tries to outline some of many possible alternatives of dealing with the problem.

1. Úvod

V současné době přichází na knižní trh nepřeberné množství domácích i zahraničních titulů různých žánrů a kvality. Právě kvalita knihy může být do určité míry ovlivněna více či méně vydařeným překladem.

Cílem práce, kterou držíte v rukou, je poukázat na obtíže, které při překladu vznikají, přičemž hlavní pozornost bude věnována syntaktické stránce.

V teoretické části nastíníme principy překladatelské práce a porovnáme dva jazykové systémy – anglický a český, neboť právě rozdílnost těchto dvou systémů nejčastěji zapříčiňuje syntaktickou interferenci.

V praktické části se budeme zabývat rozбором příkladů, jejichž překlad se nezdá být nejzdařilejší. K rozboru byly použity dvě knihy. Konkrétně se jedná o, z části komiksový, bestseller kalifornského autora Scotta Adamse **Dilbert a jeho principy** (Praha : Pragma, 1998). Z anglického originálu *The Dilbert Principle* vydaného nakladatelstvím Harper Business, New York 1996 tuto knihu přeložila Jelena Žlábková.

Druhou knihou je esej o Henrym Millerovi **V bříše velryby** od známého anglického spisovatele narozeného v Indii George Orwella (*Votobia, 1996*). K porovnání překladu s originálem byla použita verze *Inside the Whale* zahrnutá v souborném vydání *Collected Essays, Journalism and Letters: Volume 1*, s. 540 – 578, kterou vydalo nakladatelství Penguin books, Harmondsworth 1970. Překladatelkou tentokrát byla Adéla Václavková, která si mimo jiné za svůj výtvar vysloužila literární „anticenu“ Skřípec za rok 1996. Toto ocenění založila v roce 1994 obec překladatelů, která každoročně udílí cenu za nejhorší beletristický překlad a roku 1997 zavedla Skřípeček za nejhorší překlad nebeletristický.

Vybrané příklady nezdařilého překladu jsou rozděleny do skupin podle syntaktického prvku v anglickém originálu, který v češtině působí

nepatříčně či neobratně. Pro porovnání je pod českým překladem uveden i výťah z originálu a nakonec je poskytnuta jedna z nekonečného počtu možností, jak se lze neobratností alespoň z části vyhnout.

U většiny kategorií najdeme ještě čtvrtý bod, který nese ukázky z knihy amerického autora J. D. Salinger **Kdo chytá v žitě** (Praha 1968, Odeon, přeloženo z amerického originálu *The Catcher in the Rye*, vydaného nakladatelstvím Hamish Hamilton, London 1955. Poprvé byl příběh vydáván na pokračování v USA v letech 1945 – 46, jako kniha byl poprvé publikován až v roce 1951. Dílo bylo několikanásobně vydáváno jak ve Spojených Státech, tak v Británii. V této práci bylo k porovnání českého překladu s originálem použito vydání nakladatelství Penguin Books z roku 1994). Kniha *Kdo chytá v žitě* zde reprezentuje kvalitní překlad, kde Luba a Rudolf Pellarovi nejen dokázali zachovat stylistickou stránku, která je udána mluvou šestnáctiletého mladíka, ale zároveň se nenásilně a pro češtinu naprosto přirozeně vypořádali s jevy typickými pro angličtinu, jejichž klasifikaci najdeme v následujících kapitolách.

2. Důležitost a úskalí překladatelovy práce

Při pohledu do historie překládání je možné si povšimnout, že bylo běžné, ne-li přímo pravidlem, že se tohoto úkolu ujímali překladatelé, kteří byli sami literárně činní ve svém rodném jazyce; pro příklad zmíníme J.V. Sládka, V. Nezvala, P. Eisnera, J. Čepa, K. Čapka či J. Škvoreckého. Tito spisovatelé a básníci měli přímý, aktivní vztah k literatuře a velice citlivý smysl pro svůj mateřský jazyk – češtinu. Tyto vlastnosti jsou téměř podmíněčné pro vznik umělecky hodnotného překladu.

Všeobecně lze požadavky kladené na překladatele shrnout do několika bodů. Nezbytným základem je samozřejmě dokonalé pochopení předlohy, a to na všech úrovních, které text skýtá. Konkrétně se jedná o rovinu filologickou, pro jejíž porozumění nemusí mít překladatel žádné zvláštní nadání, neboť vyžaduje především výbornou znalost jazyka překládaného textu. Jak uvádí již zesnulý literární teoretik a historik Jiří Levý ve své práci publikované pod názvem *Umění překladu*, (Levý, Jiří: *Umění překladu*, Panorama Praha 1983, str. 51 - 75), musí být překladatel schopný pod touto v podstatě povrchovou rovinou rozpoznat i emoční rovinu díla, tzn. jeho náladové ladění, ironické či tragické podbarvení, útočné zaměření na čtenáře či suché konstatování skutečnosti, apod.

Mnohdy kvůli nesouměřitelnosti jazykového materiálu původního textu a textu cílového není možná úplná významová shoda vyjádření mezi překladem a předlohou a pak jazykově správný překlad nestačí, ale je nutná interpretace. Velmi častý je případ, že mateřský jazyk není schopen významově tak širokého nebo mnohoznačného výrazu, jaký je v originálu, a je na překladateli, aby vybral jednu z možností, avšak vždy tu, která je nejbližší skutečnosti popisované v originálu. Poslední fází překladatelovy práce je přestylizování předlohy, které by v sobě mělo odrážet umělecké

ladění výchozího textu, měl by být zachován funkční styl jazyka i jeho estetické kvality, charakteristické pro konkrétní dílo a autora. V ideálním případě by měl překladatel disponovat kromě stylistického nadání i výraznou představivostí, vnímavostí a schopností objektivního přístupu.

Nicméně dnes často nad uměleckým zájmem převládá zájem komerční a na pultech se z hlediska úspory času a financí objevuje celá řada knih, jejichž překlad nese spoustu nedostatků. Tyto nedostatky nemusí být vždy chybami v pravém slova smyslu, tj. prohřešky proti kvalitativním rozdílům mezi výchozím jazykem a češtinou, ale také – a to mnohem častěji – chybami v širokém smyslu stylistickými, kam řadíme jednak případy neobratného zacházení s mateřštinou, jednak chyby podmíněné tím, že jednotlivé jazyky využívají stejných (resp. obdobných) systémových prostředků v konkrétním textu různou měrou, eventuálně v odlišných situacích. Překladatel je vždy pod tlakem výrazové stránky jazyka originálu a tento tlak je zřejmě tím silnější, čím jsou si oba jazyky bližší. Některé rozdíly mezi výchozím jazykem a češtinou bývají někdy záludné a nezkušený překladatel si je většinou neuvědomuje. Překladatel se chyb dopouští téměř ve všech rovinách jazyka – v rovině morfologické, lexikální či frazeologické, nicméně nejobtížněji zjistitelné jsou tyto chyby ve větné stavbě, čili v rovině syntaktické a na ty se tato práce zaměří. Chyby, jako je přejímání vazeb a výrazů, které v cílovém jazyce sice existují, avšak mají rozdílné stylistické uplatnění a frekvenci, ovlivňují paralelní varianty natolik, že mohou vést k tzv. relativním změnám, např. k oživení výrazů či vazeb, které jsou v češtině okrajové, nevýrazné, ustupující, archaické apod. Při této interferenci se překladatel nedopouští chyby v pravém smyslu slova, počíná si však stylisticky neobratně.

Například, angličtina je jazykem, který užívá členy k determinaci příslušného substantiva jako určité či neurčité. Čeština nemá specifický prostředek pro vyjadřování determinace substantiv, i když jich rovněž může užívat ve významu určitém i neurčitém. Mnohdy je ale jejich užití zbytečné

a nadbytečné a jedná se o vliv výchozího textu, stejně jako v případě nadužívání přivlastňovacích zájmen, které je v angličtině velice hojně z důvodu nutnosti determinovat substantivum. Překladatel musí neustále rozlišovat situace, kdy má přivlastňovací zájmeno skutečně posesivní funkci a kdy má v textu funkci pouze určující:

- He was telling me the news, his voice shaking. : Třásl se mu hlas, když mi sděloval tu novinu.

Z tohoto důvodu není češtině úplně vlastní překlad věnování „For my Father“ jako „Mému otci“. Duchu češtiny odpovídá pouze „Otcí“. Stejně tak neobratně působí vazby jako „in his own house“ přeložené „ve svém vlastním domě na místo „ve svém domě“ nebo „ve vlastním domě“.

Jazyky mívají různé soustavy slovesných časů – souslednost, podmínkové a časové věty, angličtina má hned několik minulých i budoucích časů – čeština jen jeden. Jemné významové rozdíly, které mezi minulými tvary existují nebo u určitých autorů nabývají stylistické příznakovosti, čeština postihnout nemůže, v ní je nutno zvolit jen ten či onen vidový tvar.

(Kufnerová, Z., Povejšil, J., Straková, V., Překládání a čeština, H & H Jinočany 1994: s. 47-52)

Jazyk originálu má na překlad vliv přímý i nepřímý. Přímý vliv původního textu se projevuje pozitivně i negativně, tj. přítomností vazeb tvořených podle originálu i nepřítomností těch českých vyjadřovacích prostředků, jimiž jazyk předlohy nedisponoval.

Nepřímý vliv jazykového vyjádření originálu se projeví naopak v tom, jak se mnohdy překladatelé, poučení o interferenci, snaží odlišit od stylistických rysů originálu, které pokládá za gramatické, bezpříznakové. Pak se takovým prostředkům, vědomě či nevědomě, vyhýbají z obavy, aby jejich překlad nepůsobil doslovně.

Reprodukovat myšlenky originálu jazykem, který mu strukturně neodpovídá, není jednoduchý úkol a překladatel nevyhnutelně dospívá k užití kompromisních jazykových prostředků pro vyřešení vazeb, pro které

čeština nemá vlastní vazby. Pro překlenutí propasti mezi výrazivem dvou jazyků si překladatelé mnohdy jednou provždy vytvoří stylistická kliše, konstrukce, které nesou stopy překladatelova úsilí, aby mateřštině vnutili myšlenkové obraty jí cizí. Přeložený text se pak obvykle pozná na první pohled podle vysoké frekvence některých vazeb, které se v češtině cítí sice jako gramaticky i stylisticky správné, ale přece jen trochu umělé.

V následujících kapitolách se blíže podíváme na jevy, ve kterých se angličtina s češtinou rozcházejí z důvodu náležitosti k rozdílným typologickým jazykovým skupinám.

(Levý, Jiří: Umění překladu, Panorama Praha 1983, str. 51 – 75

Kufnerová, Z., Povejšil, J., Straková, V., Překládání a čeština, H & H Jinočany 1994: s. 47-52)

3. Typologické porovnání anglického a českého jazyka

Jazyky lze rozdělit nebo seskupit podle mnoha hledisek, ať už je to z hlediska historického vývoje, kdy je možno použít buď synchronní nebo diachronní aspekt, je možné sledovat vývoj z ontogenetického hlediska, z hlediska fylogenetického, popř. zaujmout postoj specifitější a sledovat, jak již dokonalé, zcela vyvinuté jazyky ovlivňovaly řeči jiné za využití divergentního či konvergentního přístupu (substrát, adstrát, superstrát), nebo se zaměřit na genealogické třídění jazyků, podle něhož je angličtina západogermánským a čeština západoslovanským jazykem.

Jelikož cílem této práce je okomentovat možné problémy související s překladem z anglického jazyka do českého, bude nás zajímat rozdělení typologické, pro které je stěžejní zaměření se na vnitřní, tj. gramatické vlastnosti. Základy typologického rozdělení jazyků je možné nalézt mj. v útlé studii německého linguisty H. Ch. Luschützkyho (Luschützky, Hans Christian: Uvedení do typologie jazyků. Praha 2003: s. 11, 15 – 17, 33).

Skutečnost, že lze z jednoho jazyka do druhého překládat nanejvýš celé výpovědi a celé texty, nikoli však gramatické konstrukce nebo jednotlivá slova, je základem jejího existenčního opodstatnění. Kdyby si všechny jazyky světa byly tak podobné, že by je bylo možno transponovat na všech strukturních rovinách, nepotřebovali bychom žádnou jazykovou typologii k dokumentaci strukturních rozdílů.

Jako v každé dílčí oblasti jazykovědy je i v jazykové typologii těžké stanovit její počátek jako vědecké disciplíny. První pojednání jazykově-typologického obsahu vyšla až v 18. století, po dlouhých letech zkoumání jazyka z výše nastíněných hledisek. Nicméně rozčlenění jazyků na 4 základní typy, tak jak je známe dnes, a sice na jazyky izolační, flektivní,

aglutinační a inkorporující, přinesla až práce pruského státního ministra a univerzálního učenice Wilhelma von Humboldta (1767 – 1835). Na jeho teorii pak ve 20. století navázal člen Pražského lingvistického kroužku Vladimír Skalička (1909 – 1991). Ten zachovává jazykový typ izolující, flexivní a aglutinační, přičemž zavádí typ introflexivní a polysyntetický (překrývá se s typem inkorporujícím).

Podle tohoto rozdělení patří angličtina mezi jazyky izolační, zatímco čeština je řazena do skupiny jazyků flektivních.

Podle jiného rozčlenění je též možné angličtinu řadit do jazyků analytických, přičemž čeština tak spadá do kategorie jazyků syntetických.

Pro potřeby této práce opomeneme řadu rysů, které jsou pro oba typy společné, a zaměříme se na rysy, v nichž se tyto dva jazyky rozcházejí a můžeme tudíž předpokládat, že by při překladu mohlo dojít k interferenci.

(Luschützky, Hans Christian: Uvedení do typologie jazyků. Praha 2003: s. 11, 15 – 17, 33)

3.1 Jasně rozlišení slovních druhů

Angličtina rozlišuje stejné slovní druhy jako čeština. V češtině je příslušnost slova k jistému druhu přesně určena sufixy specifickými pro daný druh, takže nezávisle na kontextu jasně rozpoznáme, jedná-li se o podstatné jméno, sloveso, příslovce, apod. V angličtině taktéž existují sufixy ryze substantivní (- ance, - ence, - ation, - dom, - ee, - er, - ism, - ity, - ness, - tude, ...), adjektivní (- able, - ic/al, - ish, ...), slovesné (- ise/ize, - fy, ...) či adverbialní (- ly, - wards). Tento derivační proces tvoření slov je typický pro skupinu jazyků flektivních.

Nicméně vedle slov, jejichž slovnědruhov^á příslušnost je signalizována jejich morfematickou strukturou, zejména afixací, existuje v angličtině velké množství slov, která tuto distinktivní strukturu nemají. Bez větného kontextu pak slovnědruhov^{ou} příslušnost takovýchto slov nelze určit. Právě tato část slovní zásoby je pro angličtinu (a pro ostatní izolující jazyky) charakteristická.

Tento jev, kdy slova beze změny tvaru vystupují ve funkci různých slovních druhů, nazýváme konverze.

Nejčastěji táž forma funguje jako substantivum a sloveso, ale dochází ke konverzi i mezi jinými slovními druhy. Zde jen velmi okrajově poskytneme několik ilustrativních příkladů:

SUBSTANTIVUM – SLOVESO

Love

Our love will last forever. – I love you very much.

Drink

Coca-cola is a soft drink. – I drink a cup of coffee every morning.

Play

Lorca wrote several famous plays. – Do you want to play cards with us?

Hand

You should hold my hand when we cross the road. – He handed me a photo of him.

ADJEKTIVUM - ADVERBIUM

Fast

He has a fast car. – He was driving too fast.

Early

He is an early riser. – I do not like getting up early.

Hard

The ground is as hard as iron. – Work hard, play hard and be happy.

Near

He is a near neighbour of mine. – I was not standing near enough.

PŘEDLOŽKA – ADVERBIUM**Up**

We followed her up the stairs. – Put those books up on the top shelf.

Down

Her office is down the corridor on the right. – I'll meet you down at the club after work.

SUBSTANTIVUM – ADJEKTIVUM**Morning**

It was a beautiful Sunday morning. – She was enjoying her morning tea.

Fruit

Would you like some fruit for desserts? – I prefer fruit juice to milk.

Někdy je konverze jen částečná, a sice slov, která mají stejnou pravopisnou formu, ale pro určitý slovní druh je rozlišen buď výslovností nebo přízvukem:

Record

He records two records every year.

[ri'ko:d, v] [ˈreko:d, n]

Suspect

They suspect him of being the suspect.

[sɔ̃ ˈspekt, v]

[ˈsʌspekt, n]

Ke konverzi nedochází jen v rámci dvou skupin, mnohdy jedna slovní forma funguje jako více slovních druhů (např. LIKE – substantivum, adjektivum, sloveso, adverbium, předložka, spojka)

(Dušková, Libuše: Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny. Academia, Praha 1988: s. 23 – 30,

Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961:s. 42 – 46

Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press 1995)

3.2 Syntaktické vymezení jednotky slovo

Pro pojem „slovo“ nalezneme v řadě odborných publikacích a slovnících nepřeborné množství definic.

Slovo jako nejmenší významová, samostatně použitelná část promluvy slouží jako základní prostředek pojmenovávání a tehdy tvoří jednotku roviny lexikální. Jako složka věty je ovšem i jednotkou roviny syntaktické, přičemž pro naplnění definice o samostatnosti bude důležitá jeho volná přemístitelnost.^{1,2}

Čeština díky své flektivnosti tuto definici splňuje snáze než analytická angličtina. Význam slova jen zřídka přesáhne hranice jednoho slova (s výjimkou pomocných sloves).

V angličtině však už není tato hranice tak výrazná. Jako příklad můžeme uvést slovní spojení, která pro vyjádření určité skutečnosti využívají dvě a více slovních forem z různých slovnědruhových skupin, zatímco čeština si pro pojmenování totožné skutečnosti vystačí pouze s jedním slovem.

- start running (v) – rozběhnout se
- have a shower (v) – osprchovat se

- finish reading (v) – dočíst
- take part (v) – účastnit se
- fall in love (v) – zamilovat se
- look forward (v) – těšit se
- forget-me-not (n) – pomněnka
- mother-in-law (n) – tchýně
- jack-of-all-trades (a) – všuměl
- know-it-all (n) – rozumbrada
- up-to-the-minute (adj) - nejnovější
- get-at-able (adj) – přístupný, dosažitelný

¹Dušková, Libuše: Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny. Academia, Praha 1988: s. 15

²Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961: s. 23 - 24)

3.3 Volný slovosled

Tento bod si vyžádá rozsáhlejší komentář, neboť se jedná o téma celkově komplexnější a můžeme předpokládat, že pro práci našeho zaměření stěžejní. Ovšem ještě než přistoupíme k samotnému rozboru, je třeba učinit krátkou poznámku k termínu „volný slovosled“. Přestože jej různí autoři hojně užívají v souvislosti s pořádkem slov v české větě, např. Vilém Mathesius ho v knize Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického (Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961: s. 180 - 187) považuje za nesprávný. Navozuje totiž pocit, že je naprosto libovolný, což samozřejmě není pravda. Je jen velmi pohyblivý, a to zvláště v porovnání s pořádkem slov v angličtině.

Veškeré publikace, které se slovosledem zabývají, se shodují na tom, že na uspořádání slov ve větě působí přinejmenším čtyři činitelé.

Prvním z nich je princip **gramatický**. Tento princip se projevuje tak, že pro určení syntaktické funkce slova je důležité jeho postavení ve větě. Je zřejmé, že gramatický princip se nebude příliš uplatňovat v češtině, ve které díky flektivnosti je postavení podmětu, předmětu či příslovečných určení téměř libovolné. Naproti tomu analytická angličtina, která postrádá rozlišovací funkci koncovek, vyžaduje, aby pozice větných členů byla stabilní. Gramatický princip se v anglické větě řídí podle vzorce SVOMPT, kdy S vyjadřuje podmět (Subject), jehož pevné postavení je před plnovýznamovým slovesem (Verb), zatímco postavení za ním je vyhrazeno pro předmět (Object). O konečná místa se dělí příslovečná určení ve vyznačeném pořadí, čili způsobu (Manner), místa (Place) a času (Time).

V české větě „Lovci zabíjejí zvěř.“ je víceméně lhostejné, jestli umístíme podmět „lovci“ před a předmět „zvěř“ za sloveso a nebo naopak a vznikne věta „Zvěř zabíjejí lovci.“ Morfologická různost je dostatečná k rozpoznání podmětu od předmětu. V angličtině by však podobná záměna pozic zcela změnila význam: Hunters kill animals. x Animals kill hunters.

Z uvedeného, ač velmi jednoduchého příkladu vyplývá, že v angličtině je gramatická funkce slovosledu zásadní pro význam věty, zatímco v češtině jen určuje pořádek slov v neutrální promluvě, kde určitý větný člen má své určité místo ve větě, pokud není slovosled ovlivněn nějakým jiným slovosledným činitelem, které uvedeme dále.

Druhým činitelem, který spoluurčuje slovní pořádek, avšak nenese hlavní význam, je princip **rytmický**. Jeho využití je v angličtině i češtině velmi podobné. V češtině je důležité, aby na konci větného celku stála slova rytmicky těžká, jako jsou např. podstatná jména či slovesa, to znamená, že se čeština vyhýbá konečné pozici slov rytmicky lehkých, mezi která řadíme např. nedůrazná zájmena. Na následujících příkladech si můžeme dokázat,

jak rytmický princip funguje při uspořádání předmětů bez ohledu na to, jde-li o předmět přímý nebo nepřímý:

- Dej to Petrovi! x Dej mu to!
- Včera jsem viděl Petra. x Včera jsem ho viděl.
- Chci koupit to auto. x Chci ho koupit.

Podobně tak v angličtině:

- Give him the money. x Give it to him.
- Turn on the light. x Turn it on.
- He took off his coat. x He took it off.
- „It's raining“, said father. x „It's raining“, he said.

Angličtina však proti češtině často připouští, aby větu uzavřely i složky obsahově lehké, k porovnání uvádíme příklady :

- Chci to koupit. : I want to buy it.
- Musím tam jít. : I have to go there.

Třetí činitel je zastoupen u různých autorů jiným principem. Tak např. Vilém Mathesius pokládá za třetí činitel princip **emfatický**, zatímco Josef Vachek a Jan Fibras uvádějí princip **emotivní**.

Princip emfáze je princip důrazného vytčení některého členu věty. V češtině klademe důrazný člen většinou na poslední nebo předposlední místo: Umí se domluvit i čínsky. Popř. Umí se i čínsky domluvit.

Jen když je na nějakém slově skutečně velmi silný důraz, klademe jej na začátek věty: I čínsky se umí domluvit.

V angličtině je místo pro emfázi vždy na začátku věty. Zřejmě je to proto, že dynamická stavba anglické věty začíná většinou nedůraznými slabikami (zájmena, there, ...) a z toho důvodu už pouhé postavení důrazného slova na začátek věty je samo o sobě nápadného, emfatického:

- Off he went and never came back.
- Monday morning it was that he died.

Slovosled vět řízený emotivním principem podléhá stejným pravidlům, jakoby byl řízený principem emfatickým, jen v sobě navíc nese náboj citového zabarvení:

- Really beautiful weather it is.

Jak emotivní, tak emfatický slovosled je příznakový a je třeba ho zkoumat na pozadí čtvrtého činitele, který se obzvláště v češtině významně podílí na pořádku slov v neutrální, nepříznačkové větě, a tím je princip **aktuálního členění větného**, nazývaný též princip **funkční větné perspektivy** (Functional Sentence Perspective).

Každá výpověď se skládá ze dvou hlavních částí. První část v sobě zahrnuje informaci nám již známou, popř. danou, a proto promluvu nerozvíjí, neobohacuje o nic nového, tzv. „neposunuje kupředu“. Říkáme, že má nulovou nebo jen velmi nízkou výpovědní dynamičnost. Tuto část výpovědi nazýváme základ výpovědi nebo rovněž téma (theme). Druhá část naproti tomu nese informaci nám neznámou, novou, která je vlastně přínosem dané věty. Má proto velmi vysokou výpovědní dynamičnost. Tato část nese označení jádro výpovědi nebo též réma (rheme). V neutrálním projevu většinou na prvním místě ve větě stojí základ výpovědi/téma, prvek vyznačující se nízkou výpovědní dynamičností, a na konci výpovědi stojí její jádro/réma, tedy prvek, jehož výpovědní dynamičnost je nejvyšší. To znamená, že přirozeně postupujeme od toho, co je známo, k tomu, co je neznámé a známým teprve činíme. V rámci funkční větné perspektivy však vymezujeme ještě jeden termín, a sice přechod (transition). Jedná se o prvek stojící mezi tématem a rématem a bývá representován slovesem.

V češtině je možnost řadit větné členy podle zvyšujícího se stupně výpovědní dynamičnosti dána opět díky její flektivnosti, která umožňuje rématický podmět umístit až na konec věty:

- Tuto knihu napsal Karel Čapek.

V angličtině ovšem musíme zachovat gramatický slovosled S – V – O, tudíž: Karel Čapek wrote this book. Přeložíme-li ale danou větu tímto způsobem, cítíme, že dynamičnost výpovědi se posunula z Karla Čapka na slovo kniha. K řešení konfliktu mezi gramatickým principem a aktuálním členěním angličtina využívá různé prostředky, jako je např. pasivní konstrukce, za pomoci které můžeme réma udržet na jeho přirozené konečné pozici:

- This book was written by Karel Čapek.

Je rovněž možné použít vytýkáci konstrukci, která sice réma umístí na začátek věty, ale jeho vysoká výpovědní dynamičnost bude zachována:

- It was Karel Čapek who wrote this book.

Dalším prostředkem, kterého angličtina využívá jako rématického znaku, je neurčitý člen. Ten naznačuje, že podstatné jméno, u kterého stojí, je nezasažené kontextem a zaručuje mu novost, neznámost, tzn. rématickou funkci bez ohledu na pozici, kterou ve větě zaujímá, takže opět může slovosled vyhovět gramatickému principu, který, jak už jsme řekli, je v angličtině stěžejní.

- Do obchodu vběhl pes. : A dog ran into the shop.

„Do obchodu“ je zde tématem (považujeme ho za známý např. z předešlého kontextu – obchod, ve kterém právě jsme a nakupujeme. Pokud by tomu tak nebylo, následující otázka posluchače by byla: Do jakého obchodu?). Sloveso „vběhl“ vystupuje jako přechod a „pes“ je rématem.

Zajímavá je skutečnost, že slovo, které je v jedné výpovědi rématem, může změnit funkci a stát se východiskem/základem/tématem pro navazující

výpověď, spolu se změnou členu neurčitého na určitý. Tak by naše věta o psu mohla pokračovat:

- Ten pes (téma) pokousal jednoho muže (réma). : The dog bit a man.
- Ten muž (téma) musel jet do nemocnice (réma). : The man had to go to hospital.

Takto bychom mohli pokračovat stále dál.

V češtině má aktuální členění větné výrazný vliv též na vzájemné postavení příslovečného určení a předmětu. Tak např. ve větě:

- Včera jsem potkal v divadle Petra.

už jen samotná konečná pozice předmětu nám vypovídá o jeho rématické funkci. Informace, že v divadle osoba potkala Petra je pro nás nová a tato věta by mohla být odpovědí na otázku: Koho jsi viděl včera v divadle? Dále se ale může zeptat: Kde(že) jsi potkal Petra? Pak by odpověď na tuto otázku byla: Potkal jsem Petra v divadle., přičemž rématem by zde bylo příslovečné určení. Z těchto příkladů je patrné, že v českých větách se vzájemná pozice obou členů řídí podle aktuálního členění. V angličtině takové přemísťování větných členů není zpravidla možné, protože angličtina se vyhýbá tomu, aby předmět byl od svého řídícího slovesa oddělen příslovečným určením. Proto angličtina v obou případech, které by odpovídaly uvedeným českým větám, musí užít téhož pořádku slov, ale rozliší oba případy různým větným přízvukem:

I met 'Peter in the theatre. x I met Peter in the 'theatre.

Takto nezřetelné rozlišení ovšem může představovat úskalí při překládání psaného textu, neboť v něm není důraz dosti patrný. Překladatel musí pro správné rozpoznání tématu a rématu využít kontextové zapojenosti. Někdy je rozhodování usnadněno díky zvýraznění rématické části kurzívou. V těchto případech je naprosto zbytečné, aby překladatel kurzívy užíval i v českém překladu (jak je ostatně často vidět), jelikož slovosledné uspořádání je zcela jednoznačné a dostačující.

(Firbas, Jan, Vachek, Josef: Lingvistická charakteristika současné angličtiny. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1: s. 118 - 125

Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistickém. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961: s. 180 - 187)

3.4 Gramatická kongruence

Gramatická kongruence neboli shoda je jevem nám z češtiny dobře známým, který se projevuje shodným číslem podmětu a přísudku, např. Dívka jde. – Dívky jdou. Rovněž se objevuje shoda v čísle u podstatného jména a jeho přívlasku, která je navíc doprovázena shodou rodovou a pádovou: mladý muž – mladá žena, mladého muže – mladou ženu; mladí muži – mladé ženy, o mladých mužích – o mladých ženách, ...

V současné angličtině samozřejmě shoda mezi substantivem a jeho adjektivním přívlaskem neexistuje z důvodu chudosti flexe, ačkoli se vyskytuje několik pronominálních přívlasků, které jsou schopny vyjádřit číselnou shodu: this boy – these boys, that girl – those girls.

Přece jen ale v angličtině hraje shoda v čísle důležitou úlohu ve vzájemném vztahu podmětu a přísudku, přestože v mnohem menší míře než je tomu v češtině. Můžeme ji pozorovat jen u přítomného a předpřítomného času a to rovněž pouze u 3.osoby jednotného čísla, avšak už ne u časů minulých a budoucích (s výjimkou préteritních tvarů slovesa „be“ – was x were).

Co se této oblasti týče, nejpozoruhodnější rozdíl mezi angličtinou a češtinou spočívá v tom, že některá kolektiva, která fungují jako podmět, se mohou v angličtině pojít nejen se slovesem v jednotném čísle, ale i s jeho plurálovou formou:

- He is American but his family come/comes from Ireland.

- The goverment is/are expected to announce its/their tax proposals today.
- The police are investigating fraud allegations against him.
- A large majority of people approve of the death sentence.

České protějšky však vyžadují pouze sloveso v jednotném čísle, stejně jako singulárový tvar přivlastňovacího zájmena (rodina pochází, vláda oznámí, policie vyšetřuje, většina lidí souhlasí). Můžeme tak učinit závěr, že v angličtině převládá tendence užívat slovesné číslo na základě logického obsahu podmětu, kdežto čeština upřednostňuje gramatickou shodu řízenou formou podmětu. Toto tvrzení je možno prokázat i na případech, kdy naopak podstatná jména v plurálovém tvaru nesou význam jednotlivosti. Pak anglická věta nese sloveso v singuláru i přes plurálový tvar podmětu:

- The United States has changed its policy towards China.
- The Times is the leading British daily paper.
- We will have to stay another five weeks.

V češtině je v podobných případech možné užít jen sloveso v plurálu:

- Spojené státy změnilly svoji politiku vůči Číně.
- Lidové noviny jsou hlavním českým deníkem.
- Budeme muset zůstat dalších pět týdnů.

Existují další dvě zajímavé skutečnosti dokládající již zmíněnou převahu významové shody podmětu a přísudku v angličtině nad shodou gramatickou neboli formální. Za prvé, je-li v češtině jedno podstatné jméno, které je současně určeno dvěma adjektivními přívlastky, z nichž se každý vztahuje k jiné obsahové skutečnosti, podstatné jméno si zachovává jednotné číslo. Naproti tomu v odpovídajících anglických příkladech musí být substantivum v množném čísle:

- Český a anglický jazyk : the Czech and English languages

- V sedmnáctém a osmnáctém století : In the seventeenth and eighteenth centuries

Druhý zajímavý rys, který je třeba v této souvislosti zmínit, je velmi zvláštní druh shody mezi podmětem a předmětem v některých anglických větách, který nemá v češtině obdoby:

- Když vešla, všichni zvedli hlavu. : When she entered all raised their heads.
- Při nedávném zřícení letadla všichni cestující přišli o život. : In the latest airplane crash all passengers lost their lives.

Zde je opět dokázáno, že se jedná o kongruenci podle významu, neboť je zřejmé, že počet životů se musí shodovat s počtem cestujících.

Porovnáme-li angličtinu a češtinu se zvláštním přihlédnutím ke gramatické kongruenci, uvědomíme si další důležitý rozdíl, který existuje mezi těmito dvěma jazykovými typy. Jedná se o způsob, jakým můžeme v těchto dvou jazycích vyjádřit to, co je v češtině nazýváno jako obecný zápor (universal negation):

- Nikdo nic neví. : Nobody knows anything.

Dokonce i velice povrchní porovnání této české věty s jejím anglickým protějškem odhalí jeden významný rozdíl, a sice ten, že čeština uplatňuje tzv. záporovou shodu, což znamená, že zatímco v češtině je negace vyjádřena jak záporným zájmenem „nikdo“ a „nic“, tak záporkou „ne-“ u slovesa „neví“, v angličtině nese zápor jen jedna část věty, zde záporný podmět „nobody“, přičemž sloveso si zachovává svůj pozitivní tvar. Pokud je ovšem podmět kladný a záporný je pouze předmět a sloveso, pak může být pozice záporu pohyblivá, to znamená, že v anglické větě bude nést zápor pouze předmět anebo pouze sloveso:

- Nikoho tu neznám. : I do not know anybody here.

I know nobody here.

Je třeba ovšem podotknout, že i v anglických větách se můžeme setkat s vícenásobným záporem: *I don't know nobody here.*, avšak tyto případy jsou znakem vysoce hovorového stylu, případně se může jednat o tzv. „litotes“ (tj. klad vyjádřený dvěma záporami, které se navzájem vyrušují).

(Vachek, Josef: *Selected chapters from English syntax*. Státní pedagogické nakladatelství, n. p. Praha 1: s. 113 - 119

Mathesius, Vilém: *Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistického*. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961: s. 54 - 55

Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press 1995)

3.5 Nominální tendence moderní angličtiny

Dalším z rozdílů, kterého si všimneme při kontaktu s angličtinou, je hojný výskyt nominálních tvarů, ať už se jedná o podstatná či přídavná jména, ale také jména slovesná, jako je gerundium, participium, popř. jiný nominální útvar odvozený od slovesa, a tím je infinitiv. Nemáme však na mysli výskyt těchto jmen ve funkci přívlastků, předmětů, apod., neboť v tomto případě by se angličtina s češtinou samozřejmě shodovala. Nám půjde opět o případy, ve kterých se tyto dva jazyky rozcházejí. Nejvýraznějším z nich je ta skutečnost, že angličtina má silný sklon k nominálnímu vyjadřování predikace tam, kde se v češtině téměř vždy setkáváme s predikací ryze verbální, což znamená, že se děj vyjadřuje určitým tvarem slovesným.¹ To je bez pochyby velice časté i v angličtině, ale vedle toho se v ní nachází nesrovnatelně více případů, kdy to, co se v češtině vyjadřuje jen slovesem, se v angličtině vyjadřuje spojením slovesa se jménem:

- Have a chat : popovídat si
- Do the laundry : prát
- Take a shower : osprchovat se

- Fall in love : zamilovat se
- Go running : zaběhat si
- Get dressed : obléci se
- Grow old : zestárnout
- Become angry : rozzlobit se

Jak vidíme, hlavní sémantickou složkou predikace je v těchto anglických případech vždy jméno, kdežto určité sloveso má význam velmi oslabený. Dokonce bychom mohli říct, že má téměř funkci spony, která spíše slouží k vyjadřování formálních gramatických kategorií, jako je číslo, čas, způsob, apod.

Vilém Mathesius v již zmíněné knize Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistickém vymezuje čtyři typy predikace, a sice predikaci dějovou, kvalifikující, existenciální a posesivní. My však budeme soustřeďovat pozornost jen na ty druhy, kde jsou nominální tendence opravdu zjevné a odlišné od češtiny. Vedle Mathesiuse se různými typy predikace zabývali např. Jan Firbas a Josef Vachek (Firbas, Jan, Vachek, Josef : Lingvistická charakteristika současné angličtiny).

Takovou predikací je hned **predikace dějová**, která se ovšem může vyjadřovat i verbálně. Jak již z názvu vyplývá, jedná se o predikaci, jež vyjadřuje nějaký děj.

- There was a permanent increase of interest in his art. : Zájem o jeho umění se neustále zvyšoval.
- There was a lot of dancing and drinking at that party. : Na tom večírku se hodně tančilo a pilo.
- There was a crack in the floor. : V podlaze to zapraskalo.

Toto jsou případy, kdy je děj i původce děje vyjádřen jediným nominálním výrazem (i když rozvitým) v jádře výpovědi.

Na druhé straně se vyskytují případy, kde původce děje a děj samotný jsou rozděleni mezi základ a jádro, čili na podmět a přísudek:

- I will do the shopping while you will do the cleaning. : Já nakoupím, zatímco ty uklidíš.
- I have no doubt that she will tell lies again. : Nepochybuji, že bude opět lhát.

V rámci těchto nominálních dějových predikací stojí za zmínku zvláštní typ kauzativní vazby „have (popř. get) + předmět + přičestí minulé“ (tudíž nominální tvar slovesa) vyjadřující – postarat se, aby se něco stalo:

- She has had her hair cut. : Nechala se ostříhat.

Nicméně naprosto shodně stavěná nominální vazba může vyjadřovat skutečnost zcela odlišnou. Pak se již nejedná o vazbu kauzativní, kdy subjekt je hybatelem děje, ale naopak znamená, že subjektu se něco stalo bez vlastního přičinění, tj. subjekt jako patiens, prvek dějem zasažený:

- I had my wallet stolen. : Ukradli mi peněženku.

Dalším typem predikace, která značně rozšiřuje počet nominálních vazeb, je **predikace existenciální**. V češtině tato vazba nemá obdoby. Angličtina pro ni využívá výrazu „there“ plus patřičný tvar slovesa „to be“, za nímž následuje jádro výpovědi ve jmenné formě. Tuto vazbu jsme měli možnost poznat již v predikaci dějové, kde vyjadřovala nějaký děj, kdežto v predikaci existenciální půjde pouze o výskyt, existenci jevu zastoupeného podmětem:

- Hurry up, there's no time left. : Pospěš si, nemáme už čas.
- There is not any other possibility. : Nezbyvá nám nic jiného.
- There are some books on the table. : Na stole jsou nějaké knihy.

Poté, co jsme načrtli nominální tendence v predikaci dějové a existenciální, se podíváme na užití již výše zmíněných nominálních útvarů odvozených

od sloves, jakými je infinitiv, participium a gerundium. Tyto tři jevy se ve srovnání s češtinou objevují v anglickém projevu mnohem hojněji a mají tu schopnost, že obsah sdělení, které v češtině nese věta vedlejší, „vměstňají“ do anglické věty s jediným finitním slovesným tvarem. Pro češtinu jsou tedy velice typická souvětí, ať už souřadná nebo podřadná, česká věta se zdá být rozvolněnější, rozvitější, kdežto, jak už jsme zmínili, v anglické větě jsou mnohem častěji informace nahuštěny, můžeme říci „zkondenzované“ do věty s jedním verbem finitem – odtud pak souhrnný název pro ony tři jevy, tzv. kondenzory. Nyní se na jejich užití podíváme blíže.

Infinitiv – na rozdíl od češtiny má anglický infinitiv vedle infinitivu přítomného i infinitiv minulý a může vyjadřovat aspekt jak prostý, tak průběhový. Ve vyjádření rodu činného a trpného se angličtina s češtinou shoduje.

INFINITIV	PŘÍTOMNÝ	PERFEKTNÍ
PROSTÝ ČINNÝ	to say	to have said
PRŮBĚHOVÝ ČINNÝ	to be saying	to have been saying
TRPNÝ	to be said	to have been said

Existence tolika tvarů umožňuje angličtině kondenzaci širokého spektra českých vedlejších vět.

a) Větná kondenzace infinitivem se projevuje u vět účelových:

- I went to New York to see the Statue of Liberty. : Jel jsem do New Yorku, abych viděl Sochu Svobody.
- We stayed at home to watch TV. : Zůstali jsme doma, abychom se dívali na televizi.

b) Velice častá je v angličtině vazba akuzativu s infinitivem. V některých případech ji i do češtiny můžeme přeložit za pomoci infinitivu, nicméně v nejednom případě je třeba vedlejší věty, většinou se spojkou „aby“.

Vyskytuje se po slovesech vyjadřujících přání, žádost, rozkaz, dovolení: *want* chtít, *wish* přát si, *would like* rád by, *ask* žádat, *tell* říci, *order* nařídít, *allow* dovolit, *let* nechat, *persuade* přesvědčit, *make* přimět, atd.:

- I want you to be here. : Chci, abys tu byl.
- Do you really wish me to go? : Opravdu si přeješ, abych šel?
- I asked him to leave. : Požádal jsem ho, aby odešel.
- I like everything to be done in time. : Mám ráda, když se všechno udělá včas.

Dalšími slovesy, která na sebe vážou akuzativ následovaný infinitivem, jsou slovesa vyjadřující domněnku: *expect* očekávat, *think* domnívat se, *believe* domnívat se, věřit, *suppose* předpokládat, *know* vědět, apod.:

- I know him to be rich. : Víím, že je bohatý.
- They expected him to come. : Očekávali, že přijde.

c) Mnohem běžnější je ovšem tato slovesa domněnky užívat v trpném rodě, jako tzv. vazbu nominativu s infinitivem:

- He is known to be rich. : Ví se o něm, že je bohatý.
- He is expected to come. : Očekává se, že přijde.

d) Jinou vazbou, kde se v angličtině objevuje infinitiv, je jeho spojení s přísudkovým přídavným jménem. Toto přídavné jméno, popř. přičestí se slovesem „be“, vyjadřuje citovou nebo postojovou reakci na to, co vyjadřuje následující infinitiv. Podmět musí být činitelem slovesa v infinitivu. Nejběžnější přídavná jména a přičestí, která takto fungují, jsou: *glad* rád, *disappointed* zklamaný, *surprised* překvapený, *delighted* potěšen, (*I'm*) *sorry* mrzí mě, apod.:

- He will be surprised to hear you didn't succeed. : Bude překvapený, až se doví, že jsi neuspěl.
- I'm glad to hear it. : To rád slyším.

Drobnou variantou této vazby infinitivu s přísudkovým adjektivem je užití neosobního zájmena „it“ jako podmětu a činitele slovesa v infinitivu stojí u

přídavného jména po předložce „of“. Přídavná jména vyjadřují hodnocení, a to buď kladné: *good, nice* milé, *clever* chytré, *kind* laskavé – nebo záporné: *silly, stupid* hloupé, *foolish* pošetilé, *rude* hrubé, urážlivé, apod.:

- It's nice of you to wait for us. : To je od vás milé, že na nás počkáte.
- It would be wise of us to ask. : Bylo by moudré, abychom se zeptali.

e) Další zhušťující konstrukcí je vazba podstatného jména s přívlastkovým infinitivem. Povrchová struktura zakrývá různost slovesného způsobu (ve vztažné větě by mohlo být *may, must, should, is to, will*) a rodu (může být činný i trpný). Tato vazba nahrazuje vedlejší větu vztažnou:

- The time to arrive at the meeting is 8 o'clock. : Na tu schůzi se má dorazit v 8 hodin.
- There are some rules to be followed. : Je třeba dodržovat jistá pravidla.
- He was the first to leave and the last to return. : Byl první, kdo odešel, a poslední, kdo se vrátil.

f) Zajímavá je rovněž vazba předmětu s infinitivem po slovesech smyslového vnímání popisující ukončený děj. V tomto případě se vystupuje infinitiv bez infinitivní částice „to“:

- I saw her cross the road. : Viděl jsem ji, jak přešla silnici.
- I heard him say something really strange. : Slyšel jsem ho říci něco opravdu zvláštního.

g) Posledním dokladem o větné kondenzaci infinitivem, na který zde poukážeme, je užití infinitivu po výrazu s „too“ a „enough“. Do češtiny tyto příklady překládáme jako „příliš(než) aby“ a „dost/natolik aby/že“:

- He is too young to watch this film. : Je příliš mladý na to, aby se díval na tento film.
- She is tall enough to reach the shelf. : Je dost vysoká na to, aby dosáhla na polici.

Participium – jedná se o jmenný tvar odvozený od slovesa přidáním přípony „-ing“. V některých případech ho do češtiny překládáme jako přídavné jméno slovesné, v jiných je třeba participium rozvést vedlejší větou. Stejně jako infinitiv rozlišuje slovesný rod činný a trpný a současnost či předčasnost:

PARTICIPIUM	ČINNÉ	TRPNÉ
PŘÍTOMNÉ	asking	being asked
MINULÉ	–	asked
PERFEKTNÍ	having asked	having been asked

a) Velice často se s participiem v angličtině setkáme v případech, kde krátí vztaznou větu:

- The man looking for you was Mr Smith. : Ten muž, který tě hledal, byl pan Smith.
- I need a book dealing with his life. : Potřebuji knihu, která by pojednávala o jeho životě.

b) Další ukázkou jsou případy, kdy lze participium přeložit buď časovou nebo příčinnou vedlejší větou, kterou zastupuje. V češtině je, resp. bývalo krácení rovněž možné za pomoci přechodníku, a to tehdy, byl-li děj věty vedlejší současný s dějem věty hlavní. V současné češtině však už není přechodník běžný.

Zkrácená věta časová v angličtině může, ale nemusí začínat spojkami „when“ nebo „while“:

- Walking out of the house, I met our neighbour. : Když jsem vycházel z domu, potkal jsem našeho souseda.
- You should use a helmet when/while riding on bicycle. : Když jedeš na kole, měl bys mít helmu.
- Not having any money with me, I couldn't buy anything. : Nemohl jsem si nic koupit, protože jsem s sebou neměl peníze.

Předchází-li jeden děj před jiným dějem, je možno k vyjádření tohoto časového vztahu užít participia perfektního:

- Having forgotten my keys, I returned. : Vrátil jsem se, protože jsem si zapomněl klíče.
- Having finished the book, I turned the light off and went to bed. : Poté, co jsem dočetl, jsem zhasnul a šel spát.
- Having been robbed, I called the police. : Zavolal jsem policii, protože jsem byl okraden. / Poté, co jsem byl okraden, jsem zavolal policii.

c) Jindy participium zastupuje průvodní okolnost nějakého děje. Pro popis této okolnosti je v češtině opět nutná vedlejší věta, a sice uvozená spojkou „protože“ nebo „přičemž“. Nejlepším způsobem se ovšem zdá být použít dvě věty hlavní se souřadící spojkou „a“:

- He sat there staring at me. : Seděl a zíral na mě.
- He listened to me focusing on every single word. : Poslouchal mě a přitom se soustředil na každé slovo.

d) Angličtina využívá participium i tehdy, je-li rozdílný podmět. V takových případech by se česká přechodníková vazba užít nedala:

- She stood there, tears running down her cheeks. : Stála tam a slzy jí tekly po tváři.
- The winter coming, we must cut some logs. : Musíme nařezat nějaká polena, neboť již přichází zima.

e) V předchozí klasifikaci příkladů s infinitivem jsme zmínili vazbu předmětu s infinitivem vyjadřující ukončený děj, následuje-li po slovesech smyslového vnímání. Rovněž angličtina disponuje vazbou předmětu s participiem po slovesech smyslového vnímání, která ovšem popisuje děj neukončený:

- I saw her crossing the road. : Viděl jsem ji, jak přechází silnici.
- I heard him saying something really strange. : Slyšel jsem ho, jak říká něco opravdu zvláštního.

Gerundium – tvarově je shodné s participiem. Mělo-li ovšem participium rysy přídavného jména, gerundium má hodně společného se jménem podstatným. V určitých případech vystupuje jako podstatné jméno slovesné. Taktéž rozlišuje slovesný rod činný a trpný a přítomnost a minulost:

GERUNDIUM	ČINNÉ	TRPNÉ
PŘÍTOMNÉ	asking	being asked
MINULÉ	having asked	having been asked

a) Gerundium často následuje po slovesech, která vyjadřují jistou míru zalíbení: *like* mít rád, *love* mít velice rád, *be fond of* mít velice rád, *prefer* upřednostňovat, mít raději, *dislike* nemít v oblibě, *hate* nenávidět, apod.:

- I love riding a horse. : Strašně ráda jezdím na koni.
- I prefer cooking to washing up. : Raději vařím než umývám nádobí.
- I hate being shouted at. : Nenávidím, když na mě někdo křičí.

b) Užití gerundia je obligátní po předložkách. Do češtiny pak tento kondenzor přeložíme příslušnou vedlejší větou, jejíž druh určí daná předložková vazba:

- Instead of staying at home we could go for a walk. : Místo abychom zůstali doma, bychom se mohli jít projít.
- I apologize for disturbing. : Omlouvám se, že ruším.
- He left without saying a word. : Odešel, aniž by řekl jediného slova.

c) V angličtině existují slovesa, po kterých gerundium alternuje s infinitivem. Gerundium však popisuje děj, který se odehrál v minulosti, zatímco infinitiv vyjadřuje současnost:

- I remember sending the letter. : Pamatuji si, že jsem ten dopis posílala.
- I'm sorry shouting at you. : Omlouvám se, že jsem na tebe křičela.

(Existuje skupina sloves, která se pojí jak s gerundiem, tak s infinitivem, popř. jen s jedním z těchto dvou, avšak pro naši práci není tato oblast podstatná, poněvadž v ní není obsažena problematika větné kondenzace.)

Jak je patrné již z této řady příkladů, která ani v nejmenším není kompletní, důležitost a výskyt nominálního vyjadřování moderní angličtiny je nezpochybnitelný a je třeba na něj při překládání do češtiny pamatovat.

(Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistickém. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961: s. 119 - 121

Firbas, Jan, Vachek, Josef: Lingvistická charakteristika současné angličtiny. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1: s. 108, 112 - 116

Dušková, Libuše: Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny. Academia, Praha 1988: s. 267 - 270

Peprník, Jaroslav: Angličtina pro pokročilé I. Nakladatelství FORTUNA, Praha 2004: 136 – 137, 147 – 149, 160, 171 – 172, 182 – 184, 205 – 207, 216 - 217

Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press 1995)

4. Syntaktická interference v praxi

Vytvořit kvalitní překlad není věcí jednoduchou a bohužel už vůbec ne samozřejmostí. Abychom toto tvrzení dokázali, předkládáme zde na sto příkladů, kdy do českého překladu obzvlášť výrazně zasahuje struktura anglické věty. Příklady jsou rozříděny do dvaceti skupin, vždy podle syntaktického prvku, který překladatelky přejaly z originálu, avšak charakteru češtiny by odpovídalo jiné řešení. Je třeba ovšem dodat, že se chyby nevyskytují izolovaně, v málokterém příkladu se vyskytuje pouze jedna nepřesnost, a proto může jedna a táž věta figurovat ve více skupinách a vždy zastupovat jiný nedostatek.

Celkově lze oběma překladům vytknout přílišnou spoutanost a doslovnost. Překladatelky nebyly schopné odklonit se od originálu a nechaly se nadměrně ovlivnit větnou stavbou, stejně tak jako interpunkcí, kdy přesně kopírují počet hlavních a vedlejších vět. Obzvlášť pak druhá kniha vzbudí pozornost přehnanou nominálností.

Důvodů pro nezdařilý překlad může být několik. Překladatelky mohly být kvůli nakladatelství v časové tísní a dostatek času je pro vznik kvalitního překladu nezbytným předpokladem. Není třeba se obšírněji zaobírat samozřejmostí, že vedle výborné znalosti jazyka výchozího textu je snad ještě důležitější dokonalé ovládání mateřštiny. I tehdy, je-li překladatel dostatečně znalý obou jazyků, při soustavné práci s jazykem originálu se může oslabit cit pro mateřštinu a překladatel, i nevědomky, přejímá vazby charakteristické pro výchozí jazyk, avšak cizí, popř. ne tak využívané v jazyce cílovém. Je bohužel smutnou skutečností, že v nemálo případech je nekvalitní překlad zapříčiněn neodborností překládajícího.

Je nezbytné zmínit fakt, že mnohé příklady nemusí působit příliš rozporuplným dojmem, poněvadž jsou, za účelem rozboru, vyjmuty z kontextu. Přitom právě kontext hraje hlavní roli při posuzování kvality překladu. Pro opravdu

objektivní posouzení vhodnosti či nevhodnosti vyjádření je nutné jednotlivé příklady posuzovat na základě příčných podkladů.

4.1 KONDENZORY

- tímto názvem označujeme tři nominální útvary odvozené od sloves, a sice infinitiv, gerundium a participium. V angličtině je jejich výskyt velice častý. Čeština jím samozřejmě rovněž disponuje, nicméně v mnohem menší míře než angličtina. Z toho vyplývá, že kondenzory v českém překladu nelze považovat za chyby v pravém slova smyslu, přesto však jejich nadužívání působí v beletrii nepatříčně, jelikož stylisticky odpovídají spíše administrativnímu či odbornému stylu, kde je úspora vyjadřování a stručnost žádaná. Čeština se tomuto typu interference může vyhnout příslušným typem vedlejší věty nebo při výrazné kondenzaci je možné text rozdělit do více samostatných vět hlavních.

V příkladech z první knihy Dilbert a jeho principy problém spočívá v doslovném překladu, tudíž v přímé interferenci, zatímco v ukázkách z druhé knihy V břiše velryby je vliv originálu skrytější, protože v něm kondenzory v mnoha případech ani nenajdeme. Avšak překladatelka, pravděpodobně nedostatečně poučená o charakteru češtiny, se zřejmě nechala výchozím jazykem ovlivnit natolik, že struktury charakteristické pro angličtinu uplatňuje v češtině i na místech, kde se nabízí celá řada vhodnějších řešení.

- Je to zázračná lidská vlastnost, **mít schopnost** několikrát denně **se schovat**
... ..
(Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 11)
- It is a wondrous human characteristic to be able to slip ...
- (Lidé mají tu zázračnou vlastnost, že jsou schopni se několikrát denně schovat ...)

- Obvyklé **odůvodnění** podniku pro **povýšení** idiotů zní nějak takto (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 22)
- The usual business rationalization for promoting idiots is something along the lines of ...
- (To, proč podnik povyšuje idioty, obvykle zdůvodňuje takto)

- Měla byste mít plno práce s **hledáním** způsobů, jak zabránit odbornému personálu v **setkání** s vaším šéfem. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 33)
- You should be busy finding ways to prevent the professional staff from meeting with your boss.
- (Měla byste usilovně hledat způsob, jak zařídit, aby odborný personál nepřišel do styku s vaším šéfem.)

- Technici pokračují v **ignorování** všech oběžníků a trestů. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 138)
- The engineers continue to ignore all the memos and chastising.
- (Technici nadále ignorují všechny oběžníky a tresty.)

- V celku se v Millerových knihách dočtete o lidech, **prožívajících** život ve vyhnanství, o lidech **popíjejících, meditujících a souložících**, a ne o lidech **pracujících, uzavírajících** manželství a **vychovávajících** děti; ... (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 15)
- On the whole, in Miller's books you are reading about people living the expatriate life, people drinking, talking, meditating and fornicating, not about people working, marrying and bringing up children; ...
- (V celku se v Millerových knihách dočteme o lidech bez kořenů, o lidech, kteří ve svém životě jen rozmlouvají a rozjímají, popíjejí a souloží. Nenajdeme v nich lidi, kteří zasvětili svůj život práci, manželství a výchově dětí.)

- **Soudit** knihu podle jejího tématu znamenalo neospravedlnitelný hřích, či dokonce **uvědomování** si tématu představovalo nedostatek vkusu. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 57)
- To judge a book by its subject-matter was the unforgivable sin, and even to be aware of its subject-matter was looked on as a lapse of taste.
- (Bylo neomluvitelným hříchem, pokud někdo posuzoval knihu podle jejího námětu, a už jen uvědomit si ho představovalo nedostatek vkusu.)

- K moci se dostává Hitler **neváhající** se zbrojením, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 74)
- Hitler had risen to power and begun to re-arm, ...
- (K moci se dostává Hitler, jenž neváhá zbrojit, ...)

- ... a pak odpoledne zaneprázdněné **psaním** křídou po zdech a **rozvážením** letáků. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 82).
- ... and a busy afternoon and evening chalking walls and distributing leaflets.
- (... a pak jsou po zbytek dne v jednom kole, když rozvážejí letáky a čmárají křídou po zdech.)

- Takto se dostáváme k jistému druhu kvietismu, **naznačujícího** buď naprostou nevíru nebo určitý stupeň víry, **sahající** k mysticismu. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 101)
- It is a species of quietism, implying either complete unbelief or else a degree of belief amounting to mysticism.
- (Jde tu o jistý druh smíření a to předpokládá buď naprostou absenci víry anebo víru, jež se rovná mysticismu.)

- ..., je nakreslen nesnesitelný mladík, **oznamující** své tetě, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 57)
- ..., an intolerable youth is pictured informing his aunt ...
- ..., je nakreslen nesnesitelný mladík, jak oznamuje tetě, ...)

- ..., že Miller je autor výjimečný, **stojící** za víc než za jeden letmý pohled; (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 119)
- ... that Miller is a writer out of the ordinary, worth more than a single glance;
- (...že Miller je vskutku výjimečný autor a stojí za to věnovat mu více než jen letmý pohled.)

- Levicové myšlení je **zahrávání** si s ohněm u lidí, kteří ani nevědí, že oheň pálí. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 83)
- So much of left-wing thought is a kind of playing with fire by people who don't even know that fire is hot.
- (Levicové myšlení je jako oheň a zahrávají si s ním lidé, kteří ani nevědí, že oheň pálí.)

- Vyjadřuje obvyklé literární názory, které jsou **převažující** zvláště posledních sto let. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 96)
- It expresses one of the normal literary attitudes, perhaps actually the prevailing attitude during the last hundred years.
- (Vyjadřuje obvyklé literární názory, které převažují zvláště posledních sto let.)

- *He wrote me this note **saying** he wanted to see me before I went home.*
 - *Poslal mi lístek, **kde mi psal**, že by mě chtěl vidět, než pojedu domů.*
(Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 7)
 - *Now and then you just saw a man and a girl crossing a street, ...*
 - *Jen tu a tam jste viděli chlapa, jak jde s ženskou přes ulici, ...* (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 67)

4.2 NOMINALITA (AJ) vs. VERBLITA (ČJ)

- Nedostatky příkladů v této skupině jsou obdobného charakteru jako ukázky z předchozí skupiny, jelikož ji tvoří příklady, v nichž se překladatelky nedokázaly odpoutat od nominálního vyjadřování angličtiny. Opět se nejedná výslovně o chybu, protože všechna slova, kterými překladatelky vyjádřily obsah originálu, v češtině existují a k pochopení obsahu více méně postačují, avšak mnohem přirozeněji a stylisticky obratněji působí vyjádření slovesné, které v češtině převažuje.

- **Skutečnost**, ... , považuji za velkou **legraci**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 15)
- I find great humor in the fact
- (Připadá mi velice legrační, že)
- **Život** byl dobrý, ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 16)
- Life was good.

- (Žilo se dobře, ...)
- kdyby nebylo **faktu**, že (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 37)
- if not for the fact
- (.... Nebýt toho, že)
-, ale **ztráta** jeho vlasů je jistým **znamením** určitého **druhu** prudkého **zrychlení**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 118)
-, but his hair loss is a sure sign of some sort of rapid acceleration.
- (...., ale fakt, že již ztrácí vlasy, s určitostí naznačuje, že se tempo značně zrychluje.)
- ... mohu udělat závěr, že moje **vyhýbání** se práci bylo v nejlepším zájmu podniku ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 120)
- I can conclude that my avoidance of work was in the best interest of the company ...
- (... mohu udělat závěr, že to, že jsem se práci vyhýbal, bylo v nejlepším zájmu podniku...)
- Naštěstí mnoho zákazníků neumí **poznat rozdíl** mezi jemným asijským hedvábím a papírovými ručníky fy Bounty. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 140)
- Fortunately, many customers can't tell the difference between fine Asian silk and Bounty paper towels.
- (Naštěstí mnoho zákazníků nerozpozná jemné asijské hedvábí od papírových ručníků fy Bounty.)
- První **dojem** z Černého jara **zaznamenal úpadek** (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 11)
- My first feeling about Black Spring was that it showed a falling-off, ...
- (Když jsem poprvé četl Černé jaro, měl jsem dojem/připadalo mi, že nedosahuje úrovně předešlé knihy, ...)
- Naštěstí pro jeho stoupence zemřel příliš brzy na to, aby viděl **zhoršení** amerického života, které nastalo po vzestupu velkopřumyslu a pracovního

vykořisťování emigrantů. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 26)

- Luckily for his beliefs, perhaps, he died too early to see the dereriation in American life that came with the rise of large-scale industry and the exploiting of cheap immigrant labour.
- (Mohl si udržet své přesvědčení, neboť naštěstí zemřel příliš brzy na to, aby viděl, jak se americký život po vzestupu velkopřumyslu a pracovního vykořisťování emigrantů zhoršil.)

- Druhá část knihy je autobiografická a obsahuje úžasně přesný **popis života** ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 85)
- The latter part of the book, however, is autobiographical and consists of an account, fascinatingly accurate, of life ...
- (Druhá část knihy je autobiografická a dopodrobna popisuje, jak se žilo ...)

- Věří v **nevyhnutelnost zničení** západní civilizace silněji než většina ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 97)
- I should say that he believes in the impending ruin of western civilization much more firmly than the majority ...
- (Je třeba podotkonout, že daleko více než většina věří, že zničení západní civilizace je nevyhnutelné ...)

- ... názor byl lepším **přiblížením** k pravdě než ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 105)
- ... viewpoint was a better approximation to truth than ...
- (... stanovisko bylo blíže pravdě než ...)

- První část knihy je více méně **hodnocení** současné literatury. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 84)
- The first part of the book is, more or less, an evaluation of present-day literature.
- (V první části více méně hodnotí současnou literaturu.)

- Avšak jakmile skončí se svým **argumentováním**, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 89)
- But when he has finished his demonstration ...
- (Avšak jakmile mu dojdou důkazy, ...)

- ... *I was on my way to say good-bye to old Spencer, ...*
- ..., že jsem se šel zrovna rozloučit se starým Spencerem, ... (Salinger, J.D.: *Kdo chytá v žitě*, Praha 1968, Odeon, str. 6)
- ... *as soon as I got my breath back ...*
- ... *hned jak jsem se vydejal, ...* (Salinger, J.D.: *Kdo chytá v žitě*, Praha 1968, Odeon, str. 8)
- ... *when they had their little chat with ...*
- ... *když si přijeli pohovořit s ...* (Salinger, J.D.: *Kdo chytá v žitě*, Praha 1968, Odeon, str. 11)
- *His name was Horwitz.*
- *Jmenoval se Horwitz.* (Salinger, J.D.: *Kdo chytá v žitě*, Praha 1968, Odeon, str. 66)

4.3 KONDENZORY + NOMINALITA

- několik následujících příkladů, v nichž je nadužito jak kondenzorů, tak substantiv, opět prokáže, jak rozšířený problém nominalita v češtině představuje
-
- Jestliže všechno, co jste tento rok dělali, bylo **sezení** v ohrádce a **masturbace**, ... (Adams, Scott: *Dilbert a jeho principy*, Praha : Pragma, 1998, str. 114)
- If all you did this year was sit in your cubicle and masturbate, ...
- (Pokud jste tento rok nedělali nic jiného, než že jste jen seděli v ohrádce a masturbovali, ...)
- A pak již ani nebylo třeba výjimečné **bystrosti k pochopení skutečnosti**, že **nesmyslem** bylo mnohé od samého počátku. (Orwell, George: *V břicho velryby*, Votobia, 1996, str. 88)
- But then it did not need very great acuteness to see that much of it was nonsense from the start.
- (Potom již člověk nemusel být výjimečně bystrý na to, aby pochopil, že mnohé z toho bylo nesmyslné už od samého začátku.)

- Miller odpověděl v tónu extrémního pacifisty, jako jednotlivec **odmítající válku bez očividné snahy přesvědčit ostatní o svém názoru na válku, tedy prohlášením** nezodpovědnosti. (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 95)
- Miller replied in terms of extreme pacifism, but a merely personal pacifism, an individual refusal to fight, with no apparent wish to convert others to the same opinion – practically, in fact, a declaration of irresponsibility.
- (Miller odpověděl v tónu extrémního pacifisty, jako jednotlivce, který odmítá válku, aniž by se zjevně snažil získat ostatní na svou stranu – v podstatě se tak přiznal k nezodpovědnosti.

4.4 TÉMA – RÉMA

- Tyto dva prvky jsou hlavními činiteli funkční větné perspektivy, pro jejíž uplatnění je nezbytný kontext. Bez něho je prakticky nemožné rozhodnout o správnosti překladu. Nicméně během práce s textem, na základě kontextu, čili na základě informací, které rozporuplný příklad předcházely nebo následovaly, bylo možno usoudit, že základ a jádro výpovědi je třeba vyjádřit jinými větnými členy, aby byl zachován smysl a dynamičnost výpovědi.

- Sedmnáct let jsem pracoval v ohrádce. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 12)
- I worked in a cubicle for seventeen years.
- (V ohrádce jsem pracoval 17 let.)
- Sám pracovní svět v nás nevyvolává blbost, ale asi je to místo ... (str. 15)
- It's not the business world that brings out our idiocy, but ie might be the place
- Sám pracovní svět v nás blbost nevyvolává, ale asi je to místo ...
- Chci pracovat. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 30)
- I like to work.
- (Já pracuji rád.)

- , který vás už více nepotřebuje. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 32)
- that didn't need *you* anymore.
- (....., ve kterém vy jste už zbyteční.)

- Jestliže jste nepotkali zákazníka, ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 146)
- If you haven't met a customer, ...
- (..... Jestliže jste zákazníka nepotkali, ...)

- Koupil bych to. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 147)
- I'd buy that.
- (... .. To bych koupil já.)

- Booster, periodikum krátké životnosti, jehož spoluredaktorem Miller byl, se ve svých reklamách definovalo ... (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 32)
- The Booster, a short-lived periodical of which he was part-editor, used to describe itself
- (Booster, periodikum krátké životnosti, na jehož vydávání se Miller podílel, se ve svých reklamách definovalo ...)

- V polovině devatenáctého století se Američané cítili svobodní a rovní, byli svobodní a rovní, stejně jako je to možné jen ve společnosti čistého komunismu. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 25)
- In mid-nineteenth-century America men felt themselves free and equal, were free and equal, so far as that is possible outside a society of pure Communism.
- (V polovině devatenáctého století se Američané cítili svobodní a rovní. Oni svobodní a rovní skutečně byli, jak jen to bylo možné mimo společnost čistého komunismu.)

Kursiva, viz str. 17

- ..., ať se děje *cokoli*. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 100)
- ..., no matter *what* happens.

- *How have **you** been?*
- *Jak se máš **ty**? (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 8)*

- *I gues he thought it was all right to do because **it was only me** that was in the room.*
- *Nejspíš si myslel, že si to může dovolit, když jsem v pokoji jenom **já**. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 11)*

4.5 DETERMINANTY

- Užívání členů a zájmen rovněž neodpovídá charakteru češtiny a pokud nemají ukazovací a přivlastňovací funkci, vnímají se jako nadbytečné.

-, které jsou ještě absurdnější než **ty** uvedené příklady. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.10)
- than the examples above
- (....., které jsou ještě absurdnější než uvedené příklady.)

- nejenom **těm** vítězům. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 39)
- not just the winners.
- (..... nejenom vítězům)

- ... a potom prohlásíte, že je ekonomičtější než **ty** alternativy. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 142)
- ... and then claiming it's more economical then the alternatives.
- (... a potom prohlásíte, že je ekonomičtější než alternativy.)
-

- Je tedy zřejmé, že tyto knihy náležejí k těm, které za sebou zanechávají zvláštní příchut' – jak se říká, knihy „vytvářející **svůj vlastní svět**“. (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 11)
- Evidently these books are of the sort to leave a flavour behind them – books that 'create a world of their own', as the saying goes.

- (Je tedy zřejmé, že tyto knihy náležejí k těm, které v nás cosi zanechají – jak se říká, knihy, které vytvářejí vlastní svět.)
- ..., je nakreslen nesnesitelný mladík, oznamující **své** tetě, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 57)
- ..., an intolerable youth is pictured informing his aunt ...
- ..., je nakreslen nesnesitelný mladík, jak oznamuje tetě, ...)
-, ale ztráta **jeho** vlasů je jistým znamením (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 118)
-, but his hair loss is a sure sign of ...
- (...., ale fakt, že již ztrácí vlasy ...)

- *Now and then you just saw a man and a girl crossing a street, with **their** arms around **each other's** waists ...*
- *Jen tu a tam jste viděli chlapa, jak jde s ženskou přes ulici, ruce kolem pasu, ... (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 66)*

4.6 REDUPLIKACE

- Snad pod vlivem angličtiny se s tímto jevem v češtině setkáváme stále častěji, což má za následek jeho nenápadné zdomácnění. Čeština však vlastní vhodné prostředky, pomocí kterých vyjádří daný stupeň nebo frekvenci.

- **Velmi velmi** špatné (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.42)
- Very very bad
- (Opravdu velmi špatné)
- **Znova a znova** slýchávám tento druh konverzace u lidí, kteří si dokonce neuvědomují, že mluví hrubě. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 18)

- ... Again and again I have heard such conversations from people who were not even aware that they were talking coarsely.
- (... neustále slýchám takto mluvit lidi, kteří si dokonce ani neuvědomují, že mluví hrubě.)

4.7 PŘEDLOŽKOVÉ VAZBY

- Předložky je třeba aplikovat na základě ustálenosti předložkových vazeb. Jejich užívání je do značné míry otázkou citu, který se ovšem může při přílišné ponořenosti do jazyka originálu oslabit a překladatel se jím nechá nepříznivě ovlivnit.

- Jsme **idioti na různé věci**.... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 10)
- We're idiots about different things...
- (... ... Chováme se jako idioti v různých situacích)

- ... byl jsem úplný blbec (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 11)
- ... I was a complete idiot
- (...byl jsem za úplného blbce)

- si můžete **ověřit na tomto testu**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 26)
- with this test.
- (... pomocí / v tomto testu.)

- Použít zaměstnancův dokument **pro něco jiného** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.41)
- Use an employee's document for something other
- (Použít zaměstnancův dokument k něčemu jinému / na něco jiného)

- postižení vašeho šéfa časovou nevnímavostí **využili ke svému prospěchu**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 114)

- to use that time-awareness deficiency of your boss to your advantage.
- (.....neschopnost vašeho šéfa vnímat čas využili ve svůj prospěch.)

- vaši spolupracovníci peníze jenom **vyhodí na hloupé věci**
(Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 116)
- your co-workes will just blow the money on stupid stuff
- (... ... vaši spolupracovníci peníze jen tak vyhodí za hlouposti....)

- Nejlépe **začnu s dojmem**, který ve mně Obratník raka zanechal. (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 10)
- It is better to begin by describing the impression that Tropic of Cancer has left on my own mind.
- (Nejlepší bude, když nejprve popíšu, jaký dojem ve mně Obratník raka zanechal.)

- Je tedy zřejmé, že tyto knihy náležejí k těm, které **za sebou** zanechávají zvláštní příchut' ... (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 11)
- Evidently these books are of the sort to leave a flavour behind them ...
- (Je tedy zřejmé, že tyto knihy náležejí k těm, které v nás cosi zanechají ...)

- Přítel Karl je na pokraji **smrti z vyhladovění** sbalen bohatou, vdavekchtivou vdovou. (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 17)
- His friend Karl, on the verge of starvation, is picked up by a wealthy widow who wishes to marry him.
- (Přítel Karl je na pokraji smrti vyhladověním sbalen bohatou, vdavekchtivou vdovou.)

- Levicové myšlení je **zahrávání si** s ohněm **u lidí**, kteří ani nevědí, že oheň pálí. (Orwell, George: V bříše velryby, Votobia, 1996, str. 83)
- So much of left-wing thought is a kind of playing with fire by people who don't even know that fire is hot.
- (Levicové myšlení je jako oheň a zahrávají si s ním lidé, kteří ani nevědí, že oheň pálí.)

- Neměnný sexuální pesimismus ... se zdál být velkou **moudrostí pro chlapce**, nashromážděné v internátních školách, žijících částečně v představě, že ženy jsou cosi nedostupného. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 44)
- And the unvarying sexual pessimism ... seemed like wisdom to boys who were herded together in public schools and were half-inclined to think of women as something unattainable.
- (Chlapci nashromáždění v internátních školách nacházeli velkou moudrost v neměnném sexuálním pesimismu ... a částečně tíhli k představě, že ženy jsou cosi nedostupného.)
- ... je Miller schopen se více **přiblížit k** obyčejnému **člověku**, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 30)
- ... Miller is able to get nearer to the ordinary man ...
- (... je Miller schopen se obyčejnému člověku přiblížit více, ...)

4.8 GENERICKÝ SUBJECT

- Každý jazyk má různé prostředky, jakými vyjadřuje všeobecně platné pravidlo. Angličtina k tomuto účelu využívá 2.osoby „you“. Naproti tomu čeština zahrne do generalizace i mluvčího za použití 1.osoby plurálu „my“ anebo skutečnost opíše neosobními výrazy, jako „člověk“, „jeden“, „to“...

- Bez ohledu na to, jak **jste chytrí**, vždycky **strávíte** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 10)
- No matter how smart you are, you spend
- (I kdyby byl člověk sebechytřejší.....)
- Na chvíli se **vzdálíte** lžím a zjednodušováním, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 14)
- For the moment you have got away from the lies and simplifications, ...
- (Člověk se tak na chvíli vzdálí lžím a zjednodušování, ...)
- To je úžasné, jak rychle **jste si** na to **zvykli**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 31)

- It's amazing how fast you get used to it.
- (Je úžasné, jak rychle si na to jeden zvykne.)

- *It got on **your** nerves sometimes.*
- ***Člověku** to někdy lezlo na nervy. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 9)*
- ***You** can hear it for miles.*
- ***Je** to slyšet kilometry a kilometry. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 68)*

4.9 PLURÁL (AJ) namísto SINGULÁRU (ČJ)

- Jak jsme měli možnost dočíst se již v teoretické části této práce, v angličtině převládá tendence užívat slovesné číslo na základě logického obsahu podmětu, kdežto čeština upřednostňuje gramatickou shodu řízenou formou podmětu. Naproti tomu, vyskytuje-li se v češtině předmět závislý na substantivu v množném čísle, nepůsobí stylisticky správně, oproti angličtině, pokud je také v plurálové formě. V angličtině se jedná o druh shody mezi podmětem a předmětem podle významu, kdežto čeština v tomto případě logickou shodu popírá.

- vytvoří skupiny lidí s **přeplněnými močovými měchýři**, ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 46)
- are created by groups of people with bloated bladders
- (..... vytvoří skupiny lidí s přeplněným močovým měchýřem, ...)

TEAM – v AJ collectivum, v CJ ne:

- Shromážděte svůj **tým** a „zvedněte **jim** mandle“ (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 50)
- Gather your team together and „put the fire in their bellies“

- (Shromážděte skupinu svých pracovníků/ své pracovníky a „zvedněte jim mandle“)
- Pozorujte, jak se rozvíjejí intenzivní osobní nesnášenlivosti, které potrvají celou dobu **jejich kariér**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 133)
- Watch as they develop intense personal dislikes that will last their entire careers.
- (Budete svědky toho, jak se rozvíjí intenzivní osobní nesnášenlivost, která potrvá po celou dobu jejich kariéry.)

- *Most girls if you **hold hands** with them, ...*
 - *Většinou, když se člověk s holkou drží **za ruku**, ... (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 66)*

4.10 POČITATELNOST x NEPOČITATELNOST

- U počitatelných a nepočitatelných podstatných jmen je třeba mít na paměti, že si v angličtině a češtině tyto dvě kategorie navzájem neodpovídají. Je nutné si dát pozor obzvláště u slov, která mají obě formy, ale každá nese jiný význam. Pak je nezbytné zhodnotit kontext a vybrat správnou variantu, i přesto, že se bude lišit v čísle.

- udělám dojem hloubkou **své zkušenosti** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 11)
- depth of my experience
- (... ..hloubkou svých zkušeností... ..)
- Jednou z nejúděsnějších a nejvíce ponižujících **zkušeností** v životě (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 109)
- One of the most frightening and degrading experiences

- (Jedním z nejúděsnějších zážitků v životě, který mě zároveň nejvíce ponížil ...)
- Na chvíli se vzdálíte lžím a **zjednodušováním**, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 14)
- For the moment you have got away from the lies and simplifications, ...
- (Člověk se tak na chvíli vzdálí lžím a zjednodušováním, ...)
- Pozorujte, jak se rozvíjejí intenzivní osobní **nesnášenlivosti**, které ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 133)
- Watch as they develop intense personal dislikes that ...
- (Budete svědky toho, jak se rozvíjí intenzivní osobní nesnášenlivost, která ...)

4.11 ZÁMĚNA VĚTNÉHO DRUHU

- nedostatek dvou následujících ukázek spočívá v nesprávném určení druhu vedlejších vět. Ne totiž nutně je každý infinitiv infinitivem účelovým a naopak jako vedlejší větu účelovou je, v daném kontextu, nutné přeložit spojení způsobového slovesa se spojkou „so“.

VV účelová

- Hodlám založit vlastní nakladatelství, **protože** pak bych mohl ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 11)
- I'm going to start my own book publishing company so I can
- (Hodlám založit vlastní nakladatelství, abych mohl)

VV vztažná

- Naštěstí není nedostatek prázdných, ale důležitě znějících slov, **abyste** si z nich vybrali. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.47)
- Luckily there is no shortage of empty but important-sounding words to choose from.
- (Naštěstí existuje spousta prázdných, ale důležitě znějících slov, ze kterých si můžete vybrat.)

4.12 NESPRÁVNÉ UŽITÍ GRAMATICKÉHO ČASU

- Co se slovesných časů týče, překladatelka naprosto opomenula rozdíly v aplikaci a významu v angličtině a v češtině. Užití časů v angličtině podléhá přesným pravidlům a jejich obsahová stránka ne vždy odpovídá gramatické formě. Tak např. do časových a podmínkových vedlejších vět se pro vyjádření budoucího děje umisťuje čas přítomný, nicméně v češtině se však v takovýchto případech musí objevit opravdu čas budoucí. Další neshoda tkví v souslednosti časů. Je-li v hlavní větě sloveso v minulém čase, potom minulý čas (past tense) ve vedlejší větě vyjadřuje současnost s časem promluvy, tudíž jej překládáme časem přítomným, předminulý čas (past perfect) vyjadřuje předčasnost a překládáme ho časem minulým a konečně podmiňovací způsob ve vedlejší větě vyjadřuje následnost, pro níž čeština využije času budoucího. Zajímavý je též další fakt, že předpřítomný čas (present perfect) se v českých gramatikách běžně řadí mezi minulé časy, avšak je naprosto mylné přesvědčení, že jej tedy musíme vždy překládat minulým časem. V mnoha situacích mu totiž odpovídá čas přítomný.

Těmto pravidlům je třeba uzpůsobit překlad, neboť interference zde opravdu výrazně pozměňuje obsah sdělení.

Podmínkové souvětí

- Spokojení zaměstnanci budou pracovat usilovněji a nebudou žádat příplatky. Když **jsou** ale příliš šťastní, vtrhnou endorfiny (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 26)
- Happy employees will work harder without asking for extra pay. But if they get too happy, endorphins kick in
- (..... Když ale budou příliš šťastní, vrtnou endorfiny)

Předpřítomný čas

-, která **už** celá staletí **dopravovala** majetek úspěšných lidí! (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 28)
- that has transported the possessions of successful people for hundreds of years!
- (....., která už celá staletí přepravuje majetek úspěšných lidí!)

Důsledkové souvětí

- Trubice **připojte** k různým částem svého těla, takže nebudete muset nikdy odejít. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 29)
- These parts attach to various parts of your body so you never have to leave.
- (Trubice se připojí k různým částem těla, a tak nikdy nebudete muset vycházet.)

VV časová

- Když **jste** přistiženi svým šéfem – budete přistiženi - (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 106)
- When you get caught by your boss – and you will get caught -
- (Až vás přistihne šéf – a on vás jednou přistihne -)

Souslednoust časů

- ...podniky musely jít cestou pokusů a omylů, aby zjistily, co si zákazníci **přáli**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 148)
- ...businesses had to use trial and error to find out what customers wanted.
- (...podniky musely jít cestou pokusů a omylů, aby zjistily, co si zákazníci přejí.)

- *He knew I wasn't coming back to Pencey.*
- Věděl, že se už do Pencey **nevrátím**. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 7)
- *I thought **this** was the day of the big game.*
- Já myslel, že **dneska je** ten slavný zápas. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 10)

4.13 VĚTNÁ NEGACE

- Vyskytuje-li se zápor v souvětích, která mají v hlavní větě tzv. „non-factive verbs“, tudíž slovesa jako think, believe, suppose, expect, seem, ..., angličtina jej často umístí hned do hlavní věty, neboť je tendence zápor vyjádřit co nejbližší začátku věty. Tento jev se nazývá „negative raising“. Avšak v češtině se často zápor z věty hlavní přenáší do věty vedlejší.

Mnohdy nemusí být zápor explicitně vyjádřen záporkou not, ale prostřednictvím různých slov, která mají v sobě ve větší či menší míře negaci již obsaženou. Příkladem takových slov je například „fail, avoid, prevent, lack, hardly, barely, scarcely, until, only, seldom, rarely, ...“. V tomto případě není záhodno v překladu tato slova kombinovat ještě se slovesným záporem, protože pak se záporny navzájem vyruší a pro čtenáře může být náročné rozpoznat původní význam. Nejlepším řešením je odpoutat se od předlohy a přeložit význam, bez ohledu na přítomnost zjevných záporových znaků.

- **Nemyslím**, že je spravedlivé (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 30)
- I don't think it's fair
- (Myslím, že není správné)

- **Jste** důležití **jenom tolik** jako váš nábytek. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 32)
- You're only as important as your furniture.
- (Nejste o nic důležitější než váš nábytek.)

- Naštěstí **není nedostatek** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.47)
- Luckily there is no shortage of
- (Naštěstí existuje spousta)

4.14 NESPRÁVNÉ POSTAVENÍ PŘÍSLOVCÍ

- Jak je známo, příslovce, obzvláště frekvenční, mají v anglické větě pevné postavení – zaujímají tzv. „not-position“. Příslovce umístěné na stejné místo v české větě však nemusí znít přirozeně. Čeština upřednostňuje rovinu sémantickou před rovinou gramatickou, tzn., že adverbium umisťuje libovolně ve větě, vždy však před prvek, který chce zdůraznit.

Postavení příslovce

- Potřebuji **jenom** pracovat se svým projektovým týmem. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 39)
- I only need to work with my project team.
- (Potřebuji pracovat jen se svým)

- Konverzujete s Albertem Einsteinem a do něho **náhle** udeří blesk. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 122)
- You're having a conversation with Albert Einstein and he suddenly gets struck by lightning.
- (Konverzujete s Albertem Einsteinem a náhle do něho udeří blesk.)

- *It only cost me a buck.*
- *Stála mě jenom dolar. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 17)*

4.15 AKTIVUM x PASIVUM

- Pasivum je slovesný tvar, který má v češtině samozřejmě nepostradatelné místo. Je zejména rysem odborného stylu a/nebo je aplikován v situacích, kdy chceme vyzdvihnout slovesný děj a potlačit konatele slovesného děje. V jiných případech ovšem čeština dává přednost aktivnímu vyjádření. Do kapitoly o interferenci jsme zařadili tento oddíl z toho důvodu, že ačkoliv je tento

syntaktický jev češtině vlastní, užívá se v mnohem menší míře než v angličtině a v uvedených příkladech by bylo vhodnějším řešením užití aktiva.

- Když **jste přistiženi** svým šéfem – **budete přistiženi** – (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 106)
- When you get caught by your boss – and you will get caught –
- (Až vás přistihne šéf – a on vás jednou přistihne –)

- Teoreticky mohl **být** proces Prověrky činnosti **myšlen** jako (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 109)
- In theory, the Performance Review process can be thought of as a
- (Teoreticky je možno na tento proces nahlížet jako na

- Pager nastavte na „pípání“ místo na vibrace, aby všichni věděli, že **jste volán**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 125)
- Leave your pager on „beep“ instead of vibrate so everybody knows you're being paged.
- (Místo na vibrace si nastavte pager tak, aby pípal, aby všichni věděli, že vám někdo volá.)

- To může **být napsáno člověkem**, pro něhož je vražda jen pouhým slovem. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 82)
- It could only be written by a person to whom murder is at most a word.
- (To mohl napsat pouze člověk, pro něhož je vražda jen pouhým slovem.)

4.16 KAUZATIVNÍ „MAKE“

- K tomuto bodu stačí jen stručně poznamenat, že vazbu „make + akusativ + infinitiv významového slovesa bez infinitivní částice *to*“ je samozřejmě přijatelné přeložit slovesem *přimět*, jedná se však o význam základní, řekněme „pracovní“ a je jen jednou z nekonečné řady možností; navíc nutno dodat, že ně příliš kreativní.

- To vašeho šéfa **přiměje**, že bude pelášit pryč..... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 106)
- That will make your boss scurry away
- (To vašeho šéfa zažene na překotný útěk)

- Strávíte den ve vysoce frekventované krychli a budete se snažit vypadat pracovně. Vaším hlavním úkolem je **přimět** nás ostatní, abychom byli rádi, že nejsme ve vaší kůži. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.120)
- You'll spend your day in a high-traffic cube trying to look busy. Your main function is to make the rest of us glad we're not you.
- (Budete prostě sedět ve vysoce frekventované ohrádce a snažit se vypadat zaneprázdněně. No, a my ostatní se budeme radovat z toho, že nejsme ve vaší kůži.)

- *It made me sound dead or something.*
 - *Znělo to, jako bych byl nebožtík nebo co. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 15)*

 - *... but the next night he made us have compulsory study hall in the academic building ...*
 - *..., ale příští den večer nám napařil ve školní budově povinný študium ... (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 17)*

 - *It makes you feel so lonesome and depressed.*
 - *Člověk z toho má takovej pocit opuštěnosti a hrozně vás to deprimuje. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 68)*

4.17 DOSLOVNÝ PŘEKLAD

- U níže uvedených příkladů hlavní nedostatek spočívá v tom, že si překladatelky nedaly dostatečnou práci proniknout pod nejpovrchnější rovinu a originál přeložily přesně slovo za slovem. V některých případech se do určité

míry vytrácí smysl, ale ve většině ukázek jde spíše o problém stylistický, kdy čtenář cítí, že dané obraty nepůsobí v češtině přirozeně.

- Ale já jsem už **jeden nebo dva** kotníky ohryzal. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.12)
- Me, I've gnawed an ankle or two.
- jsem už nějaký ten kotník ohryzal.

- **Nebyl jsem tam**, ale rád se vsadím, že pár lidí řeklo.... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.16)
- I wasn't there, but I'm willing to bet that some people said ...
- (Nebyl jsem u toho, ale klidně se vsadím, že pár lidí prohlásilo.....)

- **O dvě mžiknutí** později ...(Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 16)
- Two blinks later
- (Chvilíčku nato

- **Řekněme jenom, že byste nechtěl**, aby se tyto dvě trubice popletly. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 29)
- Let's just say that you don't want to get these two tubes mixed up.
- (Dejte si dobrý pozor, abyste nepopletl tyto dvě trubice.)

- Jiný zaměstnanec **oblečený v králičím šatě** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 41)
- Another employee dressed in a rabbit suit
- (Jiný zaměstnanec převlečený za králíka)

- **Učení cizího jazyka** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.42)
- Learning a foreign language
- (Učení se cizímu jazyku)

- **Dlužím svému zaměstnavateli osm produktivních hodin, nebo se potřebuji jenom vyrovnat těm dvěma produktivním hodinám, které**

bych měl v kanceláři? (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 103)

- Do I owe my employer eight productive hours, or do I only need to match the two productive hours I would have in the office?
- (Má zaměstnavatel nárok na osm hodin mé opravdové práce nebo stačí, když vše zvládnou za dvě hodiny, tak jako kdybych byl v kanceláři?)

- Sázím se, že víte, **kde to probíhá.** (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 125)
- I'll bet you know where this is going.
- (Vsadím se, že víte, kam tím mířím.)

- A vzhledem k úrovni beletrie třicátých let **je to opravdu něco.** (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 118)
- Considering what the fiction of the nineteen-thirties has been like, that is something.
- (A vezmeme-li v úvahu kvalitu beletrie ve třicátých letech, pak musíme uznat, že to opravdu není málo.)

- **Důkazem je nesmírná složitost při určování literárního ocenění knihy, která vážně poškozuje vaše nejhlubší přesvědčení.** (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 48)
- The proof of this is the extreme difficulty of seeing any literary merit in a book that seriously damages your deepest beliefs.
- (... , neboť pokud některá kniha silně nabourává naše nejhlubší přesvědčení, pak jí jen velmi obtížně budeme přisuzovat nějakou literární hodnotu.)

- **Nicméně zkušenosti dokonce tohoto typu do velké míry přesahují do existence lidí normálnějších.** (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 34)
- Still, the experiences even of this type overlap fairly widely with those of more normal people.
- (A přece se zážitky i takovýchto lidí do značné míry překrývají s dojmy, které zažívají lidé normálnější.)

- Kniha jako Obratník raka, vydaná v této době, je buď nudnou strojeností nebo něco neobvyklého, a myslím si, že naprostá většina lidí, kteří ji četli,

by souhlasila, že **není to první**. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 35)

- A book like Tropic of Cancer, published at such a time, must be either a tedious preciousness or something unusual, and I think a majority of the people who have read it would agree that it is not the first.
- (Kniha jako Obratník raka, vydaná v této době, je buď nudnou strojeností nebo něčím neobvyklým, a myslím si, že naprostá většina lidí, kteří ji četli, by se přiklonila spíše k druhé možnosti.)
- ... a dozrává, že **v myšlence existence ve fyzickém vězení** nachází něco hrůzostrašného. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 98)
- ... and professes to find something peculiarly horrible in the idea of being in a 'visceral prison'.
- (... a dozrává, že pomyslení, že by byl uvězněn v útrokách, mu připadá obzvláště hrůzné.)

4.18 STYLISTIKA

- Do této skupiny jsou zařazeny překlady, kterým nelze vytknout výrazné prohřešky proti češtině, jen, stejně jako v předešlé skupině, nepůsobí stylisticky obratně. Přestože zvýrazněné pasáže nebrání porozumění, je možné navrhnout drobné úpravy pro dosažení větší plynulosti textu.

Slovosled

- Je to pouhé zdání, neboť pravda je taková, že život, obyčejný, každodenní život, v mnohem větší míře **sestává z hrůz, než jsou autoři beletrie ochotni připustit**. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 29)
- It is only seeming, for the truth is that life, ordinary everyday life, consists far more largely of horrors than writers of fiction usually care to admit.
- (Je to pouhé zdání, neboť pravda je taková, že život, obyčejný, každodenní život sestává z hrůz v mnohem větší míře, než jsou autoři beletrie ochotni připustit.)

Slovosled

- Avšak právě díky svému pasivnímu postoji ke zkušenosti je Miller schopen se **více přiblížit k obyčejnému člověku, než** je to možné u účelovějších autorů. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 30)
- But precilely because, in one sense, he is passive to experience, Miller is able to get nearer to the ordinary man than is possible to more purposive writers.
- (Avšak právě díky svému pasivnímu postoji ke zkušenosti je Miller schopen se obyčejnému člověku přiblížit více, než je to možné u účelovějších autorů.)

Pořádek vět

- To má za následek **prolomení, tedy aspoň momentální, samoty**, ve které jedinec žije. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 13)
- The effect is to break down, at any rate momentarily, the solitude in which the human being lives.
- (To má za cíl alespoň dočasně prolomit samotu, ve které jedinec žije.)
- **Ještě významnější skutečností je fakt**, že téměř všechny jsou napsány z politického úhlu pohledu, prostřednictvím dogmatických straníků, hlásajících, co si máte myslet, ... (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 32)
- But what is more significant is that almost all of them, right-wing or left-wing, are written from a political angle, by cocksure partisans telling you what to think, ...
- (Avšak ještě významnější je fakt, že téměř všechny, ať už zaměřeny pravicově nebo levicově, jsou napsány z politického úhlu pohledu. Napsali je dogmatictí straníci, kteří hlásají, co je třeba si myslet.)

4.19 IDIOMATICKÁ FRAZEOLOGIE

- Každý jazyk má ve svém lexiku zásobu výrazů a slovních spojení, ve kterých jednotlivá slova, jež spojení utváří, nesou svůj původní význam, nicméně jako celek nabývají významu naprosto odlišného. Může jít o přirovnání, metaforu, či ustálené spojení, které vzniklo na základě jiné, třeba i skryté, podobnosti. Tyto slovní obraty se nazývají idiomy. V mluveném i psaném jazyce slouží k oživení, výstižnosti a zestručnění. Aby byly správně přeloženy, je nezbytné je

v první řadě nejprve rozpoznat. Idiomatická vyjádření si v jednotlivých jazycích zřídka odpovídají, proto je třeba, především na základě kontextu, zachytit jejich význam a ten pak co nejpřesněji přenést do cílového jazyka. K tomu můžeme využít buď nějakého domácího idiomu s odpovídajícím významem nebo jiné opisné vazby. Pokud ale překladatel v řadě slov idiom nerozpozná a přeloží text doslovně, smysl výpovědi se tak zcela vytratí.

- že genetickou sítí proklouznou úchylné **chytré kalhoty**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 16)
- of a deviant smarty-pants slipping through the genetic net.
- (.....že genetickou sítí proklouzne nějaký ten chytrák.)

- Ale ještě **nemáte volno, abyste šli domů**. (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 44)
- But you're not home free yet.
- (Ale ještě nemáte vyhráno.)

- U Maughama nalézáme stoickou rezignaci, **ztuhlý vrchní ret** dokonalého gentlemana někde na východ od Suez, který pokračuje ve své práci, aniž by v ni věřil, podoben čísaři Antoniovi. (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 53)
- With Maugham it is a kind of stoical resignation, the stiff upper lip of the pukka sahib somewhere East of Suez, carrying on with his job without believing in it, like an Antonine Emperor.
- (U Maughama nalézáme stoickou odevzdanost a bezstarostnost dokonalého gentlemana, který někde na východ od Suez pokračuje ve své práci, aniž by v ni věřil, podoben čísaři Antoniovi.)

- ..., stále trvá na tom, že život **tady i tam** je dobrý, ... (Orwell, George: V břicho velryby, Votobia, 1996, str. 53)
- ... insisting that life here and now would be all right ...
- (..., stále trvá na tom, že se člověku v této době žije dobře, ...)

- *It killed me.*
- *Byl jsem z toho úplně vedle. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 5)*
- *... or just because he was a nice old guy that didn't know his ass from his elbow.*
- *..., anebo jenom proto, poněvadž je to takovej milej střík, co všemu rozumí jako koza petrželi. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 10)*
- *He made a pot of dough ...*
- *Nasekal moře prachů ... (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 16)*
- *... I could go home and shoot the bull for a while with old Phoebe.*
- *..., abych moh jít domů pokecat si chvíli s Phoebulkou. (Salinger, J.D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon, str. 68)*

4.20 NEPOCHOPENÍ PŘEDLOHY

- V této sekci nejde o nedostatky syntaktického charakteru, problém spočívá spíše v lexiku. Uvedené příklady, stejně jako příklady z předchozí skupiny, svědčí o tom, že ani jedna z překladatelek nesplnila hlavní z nejzákladnějších předpokladů, kterým je porozumění předlohy.

Následující ukázky předkládáme jen pro ilustraci naprosté nekompetentnosti obou překladatelek.

- *..., že on odteďka bude s sebou pořád nosit baseballovou pálku a každý člen týmu bude v pracovní době také s sebou nosit baseballovou pálku. Několik členů týmu vynašlo způsob, jak si pálku pověsit kolem krku, aby ji nemuseli nosit. (str. 10)*
- *... that henceforth he will carry a baseball bat with him at all times and each team member will carry a baseball while at work. Some team members found a way to hang the baseball around their necks so they don't have to carry it.*

- ..., že on odteďka bude u sebe pořád nosit baseballovou pálku a každý člen týmu bude u sebe v pracovní době nosit baseballový míč. Několik členů týmu vynašlo způsob, jak si **míč** pověsit kolem krku, aby ho nemuseli nosit.
- Fajn, já jsem v oddělení pro **narkomany**. (str. 30)
- Great, I'm in the freak section.
- (Skvělý, jsem v oddělení pomatenců)
- Brzy nastoupí majetnická pýcha, potom samolibost a **buzerant** – sbohem produktivito. (str. 31)
- Soon, pride of ownership sets in, then self-esteem, and *poof* – good-bye productivity.
- Brzy nastoupí majetnická pýcha, potom samolibost a než bys řekl švec, je po produktivitě.
- Je to založeno na modelu veřejných **restaurací**. (str. 32)
- It's based on the model of public restrooms.
- (Je to založeno na modelu veřejných záchodků.)
- Asi byste musel vyvinout nějakou **aktuální** odbornost, abyste ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str. 122)
- You might need to develop some actual expertise to ...
- (Asi byste musel vyvinout nějakou skutečnou odbornost, abyste ...)
- Mluvím o tom druhu, kdy začnete tím, že kupujete **nohy k věšáku** a ... (Adams, Scott: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998, str.130)
- I'm talking about the kind when you start shopping for the peg leg and ...
- (Mám na mysli případ, kdy se jde pirát poohlédnout po dřevěné noze a ...)

Záměna podmětu

- Když se v roce 1935 objevil román Henryho Millera Obratník raka, jeho přijetí bylo poněkud rozpačité, což zřejmě u některých způsobilo podezření, že se **autor** vyžívá v pornografii. (Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996, str. 5)
- When Henry Miller's novel, Tropic of Cancer, appeared in 1935, it was greeted with rather cautious praise, obviously conditioned in some cases by a fear of seeming to enjoy pornography.

- (Když se v roce 1935 objevil román Henryho Millera Obratník raka, společnost ho přijala poněkud rozpačitě. U mnohých to dozajista zapříčinily obavy, aby nevypadali jako někdo, kdo si libuje pornografii./aby si o nich ostatní nemysleli, že si libují v pornografii.)

5. Závěr

Z výsledků praktické části můžeme vyvodit závěr, že hlavní překážkou pro vznik literárně kvalitního překladu je, vedle nedostatečné znalosti výchozího, tudíž, v našem případě, anglického jazyka, i nedokonalá zběhlost v jazyce mateřském, a sice češtině. Otázkou zůstává, zda se jedná o základní nedostatky v ovládnutí obou jazyků, či zda je nezvládnutí originálu a jeho převod do cílového jazyka ovlivněno vedlejšími faktory, jakými může být časová tíseň, osobní nezaujatost dílem či nízká motivace zprostředkovat dílo prostřednictvím překladu dalším čtenářům.

V každém případě, v době, kdy je angličtina světově rozšířeným jazykem, navíc vyučovaným na všech úrovních vzdělávacího procesu, a bezpochyby existuje množství vyškolených překladatelů, je zajisté velká škoda, aby se překládání, byť zábavné literatury, ujímali překladatelé jazykově dostatečně nevybavení, nepřipravení, bez potřebných zkušeností a celkově nekompetentní. Cílem a zájmem každého překladatele by v první řadě měla být touha zprostředkovat veřejnosti dílo cizího spisovatele v co možná nejvěrnějším provedení a zvolit takový sloh, který by čtenáře při četbě „nerušil“. V optimálním případě by si čtenář vůbec neměl uvědomovat, že nečte originální dílo, nýbrž jeho překlad.

Je třeba doufat, že tendence spěšného překládání, která v současné době převažuje, brzy dospěje ke konci a my budeme mít možnost setkávat se jen s kvalitními díly, a to jak po stránce obsahové, tak překladatelské.

6. Summary

This thesis with the title "Structural Interference of English in the Translation into Czech" deals with inaccuracy and errors in translations of English-written fiction into Czech from the syntactical point of view. It focuses on syntactical features typical of English (e.g. condensers, nominalist, firm word order, general subject, prepositional structures, passive voice, determiners, etc.) which appear in the Czech version, whereas a different solution would be more suitable for the character of the Czech language. There may be various reasons for creating a low-quality translation, such as time-pressure, insufficient motivation, poor experience and, last but not least, lack of basic knowledge of both the original and the target languages.

The work consists of two parts. In the first part, the theoretical one, are described differences between the two languages, English and Czech, resulting from the typological classification. According to this classification English belongs to the group of languages which have the common name insulative or also analytical while Czech language is from the group of inflectional or synthetical languages. The basic differences due to the distinct pertinence are further described.

The second part is practical and is based on examples of incorrect translation taken from two books. One is written by an American writer Scott Adams with the title *The Dilbert Principle*. The author of the other book is George Orwell and its name is *Inside the Whale*. Under the incorrect Czech version is provided the original extract to see the interference and finally the third and last bullet point brings one of many possible alternatives of dealing with the problem.

Seznam literatury:

Primární literatura

1. Dušková, Libuše: Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny, Academia, Praha 1988
2. Firbas, Jan, Vachek, Josef: Lingvistická charakteristika současné angličtiny. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1
3. Kufnerová, Z., Povejšil, J., Straková, V., Překládání a čeština, H & H Jinočany 1994
4. Levý, Jiří: Umění překladu, Panorama Praha 1983
5. Luschützky, Hans Christian: Uvedení do typologie jazyků. Praha 2003
6. Mathesius, Vilém: Obsahový rozbor současné angličtiny na základě obecně lingvistickém. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1961
7. Orwell, George: V břiše velryby, Votobia, 1996
8. Orwell, George: Collected Essays, Journalism and Letters: Volume 1, s. 540 – 578, Penguin books, Harmondsworth 1970
9. Peprník, Jaroslav: Angličtina pro pokročilé I. Nakladatelství FORTUNA, Praha 2004
10. Salinger, J. D.: Kdo chytá v žitě, Praha 1968, Odeon
11. Salinger, J. D.: The Catcher in the Rye, Penguin Books 1994
12. Scott, Adams: Dilbert a jeho principy, Praha : Pragma, 1998
13. Scott, Adams: The Dilbert Principle, Harper Business, New York 1996
14. Vachek, Josef: Selected chapters from English syntax. Státní pedagogické nakladatelství

Sekundární literatura

1. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press 1995
2. Časopis INSTINKT 06/2004: s. 62 – 65, Ztraceno v překladu